

ERFARINGER FRA EVALUERINGEN AF DEN GRØNNE JOBPULJE

Grønne job i lokale affalds- og genbrugsløsninger

CENTER FOR ALTERNATIV SAMFUNDSANALYSE

Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA) har skrevet dette hæfte om projekter, der både skaber beskæftigelse og et bedre miljø.

Hensigten er på den ene side at evaluere projekterne og på den anden side at give Den Grønne Jobpulje, bevillingsmodtagere og kommende ansøgere, mulighed for at kigge projektmakerne over skulderen: Hvad gik godt – hvad gik skidt? Hvad skal jeg passe på, og hvordan kan det gøres bedre?

Hæftet er skrevet som led i CASAs evaluering af Den Grønne Jobpuljes aktiviteter fra 1997-2000. Der er udgivet 7 temahæfter, der hver især behandler et bestemt tema omkring grønne job. De 7 temahæfter er:

- Grønne job i lokale affalds- og genbrugsløsninger
- Bæredygtigt byggeri og grønne job
- Grønne job fremmer udvikling af bæredygtig turisme
- Regionale miljønetværk og grønne job
- Innovative virksomheder med grønne job
- Sociale aspekter i grønne job
- Økologiske fødevarer giver grønne job

Den Grønne Jobpulje støtter projekter, der fremmer grøn beskæftigelse ved at skabe nye arbejdspladser inden for miljøområdet. Puljen har lagt vægt på at støtte nyskabende miljøprojekter.

Den daglige administration af jobpuljen varetages af Det Grønne Sekretariat i Miljøstyrelsen.

ERFARINGER FRA EVALUERINGEN AF DEN GRØNNE JOBPULJE

Grønne job i lokale affalds- og genbrugsløsninger

CENTER FOR ALTERNATIV SAMFUNDSANALYSE

GRØNNE JOB I LOKALE AFFALDS- OG GENBRUGSLØSNINGER

Den Grønne Jobpulje har haft affald som et særligt indsatsområde. Det betyder, at der gennem jobpuljens virke er sat fokus på håndtering af affald i boligforeninger, virksomheder, affaldsselskaber m.v. med henblik på at fremme genanvendelse og mindske ressource tabet fra de stadigt voksende affaldsmængder. Jobpuljen har formået at sætte skub i nogle initiativer på affaldsområdet. Indsatsen er løbet i gang ved igangsættelse af projekter med projektansatte. Men de fleste steder er aktiviteterne efterfølgende blevet integreret i organisationerne i faste stillinger. Som et led i evalueringen af Den Grønne Jobpuljes virke 1997-2000 har CASA valgt at se nærmere på 6 af de støttede affalds- og genbrugsprojekter. Hensigten med dette temahæfte er både at evaluere projekterne og at give kommende projektmagere mulighed for at lære af erfaringerne fra de 6 projekter.

AFFALD SOM INDSATSOMRÅDE

Den Grønne Jobpulje har givet tilskud til en lang række forskellige typer af affaldsprojekter. Jobpuljen har direkte opfordret boligselskaber til at ansætte grønne medarbejdere og gå i gang med øget affaldssortering. Dette initiativ har båret frugt, og jobpuljen har således støttet forskellige typer af lokale miljømedarbejdere, affaldsvejledere og grønne gårdmænd. Jobpuljen har i relation til indsatsen i boligforeninger støttet projekter på 3 niveauer, dels lokale projekter med miljømedarbejdere eller grønne gårdmænd, dels projekter der omfatter lidt større byområder, og endelig et landsdækkende netværksprojekt, som har til hensigt at styrke og støtte indsatsen i både nuværende og kommende affaldsprojekter i boligområder.

Som led i evalueringen af Den Grønne Jobpuljes virke fra 1997-2000 har CASA foruden netværksprojektet valgt 5 lokale affalds- og genbrugsprojekter til en nærmere vurdering. Projekterne afspejler den vifte af affaldsprojekter, som jobpuljen gennem de første 4 år har støttet. Projekterne er valgt, så de repræsenterer indsatsen fra forskellige dele af landet. Projekterne er tilfældigt udvalgt til evaluering blandt de aktuelle. Det betyder, at de ikke nødvendigvis viser "bedst praksis" blandt de støttede projekter på området.

Projekterne handler om affaldshåndtering, hvordan man kan gøre en indsats for bedre affaldssortering og genanvendelse samt sætter fokus på affaldsminimering og bevidsthed om forbrug og affaldsdannelse.

Hensigten med dette hæfte er på den ene side at evaluere projekterne, og på den anden side at give Den Grønne Jobpulje, bevillingsmodtagerne og andre interesserede mulighed for at kigge projektmagere over skuldrene: Hvad gik godt? Hvad gik skidt? Hvor skal man passe på? Og hvor kan det måske gøres bedre?

Beskrivelserne af de enkelte projekter er udarbejdet på baggrund af skriftlige materialer og kvalitative interview med centrale personer i og omkring projekterne. Alle personer, der har bidraget med oplysninger til de enkelte beskrivelser, har haft lejlighed til at gennemlæse og kommentere indholdet. Med baggrund i beskrivelserne af de 6 projekter og en række spørgsmål, som er affødt af forholdene omkring de 6 projekter, er der afholdt en workshop med projektmagerne og andre relevante parter fra affaldssektoren. Her har der været mulighed for at diskutere og perspektivere indsatsen og effekterne, herunder de fremtidige udfordringer og muligheder. I dette tema-hæfte fremstilles CASAs samlede vurdering af indsatsen, effekten og de fremtidige udfordringer.

AFFALDSSORTERING OG MILJØRÅDGIVNING

I temahæftet indgår 4 projekter med boligforeninger, der repræsenterer de 3 niveauer, som jobpuljen har støttet. På det lokale niveau indgår Håndværkerparken i Højbjerg ved Århus, i forhold til lidt større byområder indgår Islands Brygge i København og Avedøre Stationsby i Hvidovre, og på landsplan indgår et netværksprojekt.

Herudover indgår et initiativ, hvor Vestegnens Genanvendelses- og Affaldssamarbejde (VEGA) har startet direkte genbrug af brugte ting i Albertslund og Høje Taastrup, som indsamles hos borgerne, hvorefter de istandsættes og sælges. Og endelig indgår et projekt, hvor fokus er på erhvervsvirksomhedernes affaldshåndtering i en række mindre fynske kommuner, der støttes gennem rådgivning fra en affaldskonsulent hos affaldsselskabet Klintholm.

I 2000 var affald og genanvendelse et særligt prioriteret område for Den Grønne Jobpulje. Jobpuljen sendte i den forbindelse en opfordring til boligselskaberne om at ansætte en grøn medarbejder og gå i gang med affaldssorteringen. Der blev taget godt imod opfordringen og igangsat mange lokale projekter. I den forbindelse opstod et behov for både støtte til de enkelte lokale projekter og også for at koordinere og fremme efteruddannelse. Det var medvirkende til, at netværksprojektet kom i gang.

Jobpuljen har støttet mere end 85 affaldsprojekter og brugt mere end 40 millioner kroner til at fremme initiativerne på affaldsområdet. Omfanget af grønne gårdmænd udgør omkring halvdelen, nemlig 45 projekter. Der er knap 20 projekter med affaldskonsulenter for erhvervslivet. Resten af affaldsprojekterne dækker blandt andet initiativer med udvikling af anlæg til genanvendelse, en indsats for genanvendelse af enkelte affaldsfraktioner fx plast eller elektronikrot samt informationsprojekter om affald.

ERFARINGER FRA DE LOKALE AFFALDSPROJEKTER

De 5 lokale affalds- og genbrugsprojekter lever på forskellig vis videre efter ophør af støtten fra Den Grønne Jobpulje. Ideerne og indsatsen i projekterne er stort set alle forankret i de eksisterende organisationer.

I de fleste af projekterne er man ikke nået helt så langt som forudsat ved projekternes start. Det skyldes, efter CASAs vurdering, at introduktion og indførelse af nye ideer og måder at gøre tingene på stort set altid tager længere tid end forventet. Det er oftest meget engagerede ildsjæle, som formulerer projekterne og bruger deres egen parathed til forandringer som målestok for de forventede resultater ved udformning af ansøgningerne. Den brede del af befolkningen er sjældent lige så parate som ildsjælene til omstillinger, hvorfor det naturligvis kommer til at tage længere tid.

Det er CASAs vurdering, at jobpuljen med den brede støtte til de lokale affaldsprojekter har medvirket til at fremme fokus på indsatsen for nedbringelse af de store affaldsmængder og øge indsatsen for sortering og genanvendelse. Det gælder både i relation til borgerne gennem fx boligforeningernes ansættelse af grønne gårdmænd eller miljøvejledere og i relation til virksomhederne med ansættelse af affaldskonsulenter hos affaldsselskaber eller i kommuner.

Der er stadig et godt stykke vej, før der for alle borgere er indført øget affaldssortering med mulighed for at aflevere de forskellige fraktioner til genanvendelse i umiddelbar nærhed af deres bopæl. Netværksprojektet, der først er igangsat i 2001, vil forhåbentligt medvirke til at fastholde

fokus på indsatsen og samle kræfterne, så man kan bruge de mange erfaringer til at arbejde for, at endnu flere boligforeninger, grundejerforeninger og kommuner går i gang med øget affaldssortering.

I efterfølgende oversigt er angivet såvel jobskabelsen som miljøeffekterne fra hver af de 6 projekter. Som det fremgår, har projekterne haft positive effekter for jobskabelsen både under og efter projektperioden. Der er ligeledes positive effekter for miljøindsatsen.

FLERE LEVEDYGTIGE NYE JOB

I de 5 lokale projekter har der i første omgang været ansat en medarbejder i projektperioden. I Avedøre Stationsby er der gennem projektperioden blevet ansat yderligere 2 grønne gårdmænd, mens der på Islands Brygge er suppleret med ekstratimer til gårdmænd. På VEGA, der som det eneste af de lokale projekter ikke er afsluttet, er der p.t. 4 ansatte til at varetage videreførelsen af projektet. Sammenlagt har tilskuddet fra jobpuljen i de 5 projekter givet anledning til 10 nye stillinger i direkte tilknytning til projekterne. Hertil kommer beskæftigelse til knap halvdelen af de 39 vikarer, der har været gennem uddannelsesforløbet sammen med gårdmændene i Avedøre Stationsby. Desuden har VEGA årligt 15-20 i jobtræning med henblik på at skaffe arbejdsløse i beskæftigelse, praktik eller i gang med en uddannelse.

Efter afslutning af projekterne er de fleste af de nye stillinger fastholdt i en eller anden form. VEGAs projekt er forlænget. De forventer at fastholde aktiviteterne. I Avedøre Stationsby og på Islands Brygge er der ikke fast-

holdt en koordinerende stilling, men de nye grønne gårdmænd eller gårdmandstimer er fastholdt.

De 5 af projekterne, som enten er afsluttet eller er næsten afsluttet (netværksprojektet er næsten lige startet), har således alle betydet en øget varig beskæftigelse – dog ikke på nuværende tidspunkt i samme omfang som gennem projektperioden eller som forventet. Noget af denne beskæftigelse er finansieret gennem besparelser som følge af indsatsen. Nogle steder beror den varige beskæftigelse på en konstatering af behovet for ekstra arbejdstimer, som finansieres gennem boligforeningen. På fx Klintholm har projektet været en stor succes, men det betyder på kort sigt en merudgift for affaldsselskabet. En fortsat finansiering er ikke helt fastlagt, men kan ske gennem øget gebyr eller øget bidrag fra interessentkommunerne. På sigt betyder det formodentlig en besparelse, idet lossepladsen får en længere levetid. For VEGA finansieres en øget beskæftigelse bl.a. af indsatsen omkring jobtræningspladser.

ØGET GENBRUG OG OPMÆRKSOMHED PÅ AFFALD

Der opnås generelt miljøforbedringer i form af øget genanvendelse og reduktion i affaldsmængderne til forbrænding og deponering. Det gælder dog også generelt, at det for det første er svært, og at der for det andet ikke er så stor fokus på at dokumentere indsatsen i form af mængdeopgørelser. I projekterne er der således primært fokus på handlinger og på at få øget fokus og opmærksom omkring affald og ressourceproblematikken.

	<i>JOBKABELSE</i>	<i>MILJØEFFEKTER</i>
Miljømedarbejder til affaldssortering i Håndværkerparken	<p>1 stilling som miljømedarbejder i projektperioden.</p> <p>1 stilling som ledende ejendomsfunktionær med ansvaret for affaldssorteringen, som er blevet en integreret del af ejendomsfunktionærernes arbejde.</p>	<p>Mange forbedringer af affaldssystemet, hvor der i forvejen blev sorteret i 20 fraktioner – også i relation til arbejdsmiljøet ved håndteringen.</p> <p>Miljøcontainer på genbrugsplads til farligt affald. Afhentning af storskrald og elektroniskskrot fra genbrugspladsen er sat i system.</p>
Grønne gårdmænd i Avedøre Stationsby	<p>1 stilling i projektperioden som projektkoordinator til at planlægge og gennemføre uddannelse for 10 ejendomsfunktionærer og 39 vikarer. Denne stilling er ikke fastholdt.</p> <p>Derudover er ansat to af vikarerne som nye gårdmænd i stillinger, som er fortsat efter projektperioden.</p>	<p>Det er svært at opgøre miljøeffekter bl.a., fordi der kun i begrænset omfang er tal for affaldsmængderne. Forud for projektet blev affaldsskaktene lukket, og der er indført containere til papir, pap og karton, glas, batterier, jern og elektroniskskrot samt restaffald og brandbart storskrald. I forsøg med indsamling af grønt madaffald til bioforgasning er indsamlet 12 tons på kun 4 måneder.</p> <p>Derudover er der gennemført el- og vandbesparelser.</p>
Affald i fokus på Islands Brygge	<p>1 stilling i projektperioden som projektkoordinator. Der er ingen fast stilling efter projektets afslutning.</p> <p>Koordineringen er overtaget af den grønne guide i området.</p> <p>Der er oprettet flere gårdmandstimer, men endnu ikke nok til en fuld stilling.</p>	<p>1.100 husstande er indgået i projektet.</p> <p>Der sorteres papir, glas og flasker, pap og karton, batterier, elektroniskskrot samt ting til genbrugshylde (fx tøj, legetøj, porcelæn).</p> <p>Restaffaldsmængderne er reduceret med op til ca. 27%.</p>
Netværksfunktion for lokale affaldsprojekter	<p>2 stillinger i projektperioden.</p> <p>Projektet er igangsat i 2001 og skal løbe i 2 år.</p>	<p>Projektet skal ikke i sig selv give miljøforbedringer, men sikre koordinering og formidling af igangværende og kommende affaldsprojekter i boligforeninger.</p> <p>En opgave består i at udvikle værktøjer til dokumentation af indsatsen og de forbedringerne, der opnås.</p>
Affaldskonsulent i Klintholm	<p>1 stilling i projektperioden.</p> <p>Det samme efter projektafslutning, men affaldskonsulenten har fået en medhjælper på 1/2 tid, da der er blevet mindre at lave med indvejning af affald til lossepladsen.</p>	<p>Affaldssorteringen på virksomhederne øges, så større mængder genbruges og farligt affald fjernes fra den almindelige affaldsbehandling.</p> <p>Der er ingen opgørelse over den samlede miljømæssige effekt, men på Klintholm er mængden af blandet affald til deponering faldet med 35% fra 1999 til 2000, og faldet tilskrives i høj grad affaldskonsulentens indsats.</p>
Forøget genbrug hos VEGA	<p>1 stilling i første del af projektperioden til opstart. De er nu oppe på 4 ansatte tilknyttet Direkte Genbrug. Hertil kommer 5 personer i jobtræning, som løbende udskiftes, når de er parate til at komme videre i uddannelse eller andet job.</p> <p>Projektet er ikke afsluttet, men forventes helt klart at fortsætte.</p>	<p>Der er opnået en reduktion på 41 tons i 1999 og 52 tons i 2000 i affaldsbehandlingen gennem direkte genbrug.</p> <p>Derudover er der arbejdet for øget genbrug mellem borgerne og for øget reparation af ting, som der ikke er opgørelser over.</p>

På den måde, som affaldet samles ind de fleste steder i landet, giver det ikke mulighed for at opgøre de konkrete affaldsmængder for den enkelte boligforening på de fraktioner, som indsamles. Det kræver således en ekstra indsats i projekterne, hvis man vil have tal for de indsamlede mængder.

DOKUMENTATION AF MILJØFORDELE

Det ville styrke initiativerne og udbredelsen, hvis indsatsen og de reelle gevinster kunne synliggøres. Det er ikke nok som motivation at forudsætte, at alene en øget genanvendelse er en miljøforbedring. Dette skal forklares og underbygges, ligesom det skal formidles til såvel borgere som virksomheder, herunder de ansvarlige i systemerne (boligselskaberne og kommunerne). En af opgaverne i netværksprojektet er at medvirke til at udvikle værktøjer til dokumentation af indsatsen og de miljøfordele, som opnås.

Man skal ved opbygning af dokumentationsværktøjer være opmærksom på, hvordan man kan indhente oplysningerne. Det er fx ikke sikkert, at de grønne gårdmænd vil have tid og lyst til registrering og indberetning af deres erfaringer fx ved indtastning i database, selv om de måske er enige i, at det kunne være et godt redskab.

Som et element i dokumentationen peges der på at redegøre for kvaliteten i systemerne. Dette skal ikke kun ske udfra mængdeopgørelser, men også udfra borgernes oplevelser og vurderinger af systemerne.

ROD OG FEJLSORTERINGER ER DEMOTIVERENDE

En stor del af ekstrainsatsen omkring indførelse af affaldssortering i boligforeninger og boligområder beror på nødvendigheden af at holde miljøstationer, affaldsøer eller genbrugspladser pæne og ryddelige. Håndtering af affaldet afspejler måske her en generel nedprioritering af fællesskabet i forhold til den enkeltes mulighed. Det er ærgerligt og dyrt, fordi fejlsorteringer betyder forringelser for alle. Fejlsorteringerne skal rettes og senest ved modtagelse på affaldsbehandlingsanlægget. Hvis fejlen ikke kan rettes, betyder det, at affaldet går til en dyrere behandling end tiltænkt.

Det er vigtigt, at alle involverede i affaldshåndteringen og behandlingen er tilstrækkeligt klædt på til at yde borgerne og virksomhederne den nødvendige hjælp og give den rette information. Derudover er det vigtigt at indrette systemerne, så de ikke er så sårbare for fejlsorteringer. Men samtidig må det slås fast, at fejlsorteringer aldrig helt kan undgås.

Tilstrækkelig og god information er centralt i hele indsatsen for at fremme affaldssorteringen og undgå fejlsorteringer. I nogle boligforeninger har de indarbejdet god affaldsadfærd som en del af deres husorden for at reducere omfanget af fejlsorteringer.

MULIGHEDERNE KAN VÆRE BEGRÆNSEDE

Flere har stødt på begrænsninger i, hvordan man sikrede kompostering af det grønne affald fra husholdninger (Islands Brygge) eller haver (Håndværkerparken). Der er stadig visse begrænsninger ved lokal kompostering for boligforeninger. Der er således behov for hjælp til tekniske løsninger og til udvikling af systemerne.

Det samme gælder andre fraktioner, hvor det ikke altid er let at finde afsætningsmuligheder. Dette underbygger, at man skal vurdere miljøeffekter og ikke kun genanvendelsesprocenter.

FORANKRINGEN AF PROJEKTERNE OG INITIATIVERNE

Et gennemgående træk i projekterne er, at det er ildsjæle med gode ideer, som er primusmotor for at sætte projekterne i værk. De sidder ofte alene med opgaven og mangler den fornødne opbakning i både egen organisation/virksomhed, i boligselskaberne/boligbestyrelserne, hos ejendomsfunktionærerne, andre medarbejdere eller beboerne. Og hvis ildsjælene ikke får den fornødne opbakning, så brænder de ud.

Hvis der skal sikres tilstrækkelig forankring af initiativerne, kræver det som udgangspunkt en åbenhed over for forandringer og opbakning i første omgang hos ledelsen af boligforeningerne, virksomhederne m.fl.

Der er principielt ingen forskel på, om indsatsen af affaldssortering skal rettes mod forbrugere eller virksomheder. Det handler overordnet om at skabe forståelse for sammenhæng mellem vores levevis og kultur samt forbrug og affald. Vil man ændre på dette, kræver det opbakning, og det forudsætter, at ledelsen i virksomhederne og boligforeningerne påtager sig deres ansvar. Det er nødvendigt, at der afsættes penge, tid og medarbejdere til at arbejde med opgaverne. Det kræver også, at der er mulighed for at diskutere indsatsen i samarbejds- eller medarbejderudvalg, boligbestyrelser, generalforsamlinger eller på beboer-/borgermøder.

I flere af projekterne virker det som om, at ledelsen ikke fra starten har været opmærksom på deres rolle og ansvar for, at projekterne kunne lykkes. Heldigvis er projekterne gennemgående gået godt, og man har fundet en model for fortsættelsen.

Et andet aspekt omkring forankring er fastholdelse af medarbejdere i projektansættelser og videreførelse af erfaringer internt i organisationer/virksomheder/boligforeninger m.m. Ved projektansættelser, som har været udgangspunktet i de fleste af projekterne, er mange af medarbejderne et godt stykke tid før udløb af deres ansættelsesperiode på vej videre i deres egen karriere. Det betyder, at mange projektansatte stopper før den egentlige projektafslutning, hvorved viden, erfaringer og kontinuiteten i projekterne let går tabt. Dette har været tilfældet for flere af de aktuelle projekter.

FRONTERNE MINDSKES, MEN SPREDNING TAGER TID

Græsrodderne og "affaldssystemerne" (dvs. affaldsselskaberne og de kommunale affaldsmedarbejdere) er begyndt at mødes og samarbejde om udviklingen af bedre affaldshåndtering, hvorved fronterne bliver mindre skarpe end tidligere. VEGA og samarbejdet omkring deres genbrugsprojekter er et godt eksempel på et progressivt engageret og udviklende affaldsselskab, som opnår gode resultater ved at gå nye veje.

I Kgs. Enghave i København er der etableret et partnerskab mellem AKB (boligforening) R98 (affaldsselskab) og Miljøkontrollen, hvor der er arbejdsgrupper, som bl.a. sætter fokus på uddannelsen af ejendomsfunktionærerne og renovationsarbejderne. Målet med samarbejdet er at gøre ejendomsfunktionærerne og renovationsarbejderne til ildsjæle for affaldsløsningerne. Det er ud fra en erkendelse af, at det er centralt at involvere og engagere dem, der arbejder med problemstillingerne i dagligdagen.

Men andre steder er det stadig ofte sådan, at kommunerne eller affaldsselskaberne har et affaldssystem, som nogle boligforeninger ønsker udvidet. Her kan det være tungt og tidskrævende at komme i dialog og komme i gang både i forhold til det kommunale system og også i forhold til renovationselskaberne eller boligforeninger/ejendomsfunktionærer.

Netværksprojektet skal medvirke til at sprede de gode erfaringer, så flere får øje på fordele, når man bløder op på disse forhold. Derudover kunne affaldsselskaberne eller kommunerne tage systematisk kontakt til bolig- og grundejerforeningerne, skoler og andre institutioner for at fremme initiativerne her, på samme måde som affaldskonsulenterne tager systematisk kontakt til erhvervsvirksomheder.

I forbindelse med indsatsen for erhvervslivet er det også vigtigt at få vognmændene med, når indsatsen omkring affaldshåndtering på virksomhederne skal forbedres. Endelig kunne fagforeningerne spille en rolle for at fremme indsatsen.

DET ER SVÆRT AT ETABLERE UDDANNELSEN

Uddannelsen og efteruddannelsen for ejendomsfunktionærerne er centralt for succesen med affaldsprojekterne. I flere af projekterne har det dog været besværligt og tidskrævende at få etableret de relevante kurser. Flere AMU-centre har på forskellige leder været involveret i efteruddannelse. Men de har haft problemer med at skaffe det fornødne antal deltagere og tilstrækkelige lærerkræfter. Det har betydet, at planlagte kurser er aflyst med kort varsel. Nogle af problemerne beror på, at mulighederne generelt for uddannelse på AMU-kurserne er ændret.

Uddannelsen af grønne gårdmænd eller lokale miljøvejledere er ligeledes et af de forhold, der vil blive arbejdet med i det landsdækkende netværksprojekt.

TIDSPLANERNE ER FOR OPTIMISTISKE

Introduktionen og implementeringen af nye affaldssystemer tager i alle projekterne længere tid end planlagt. Og det tager dermed længere tid, før der viser sig nogle synlige resultater. Det er vigtigt at foretage en pædagogisk indsats over for ildsjælene, så de erkender dette faktum i stedet for at miste modet.

Dette beror delvis på et generelt træk om, at vi lever i en hurtig tid, hvor man skal kunne fremvise resultater. Det beror også på, at det er nødvendigt at erkende, at de store synlige miljøforbedringer ikke kommer alene af ildsjælenes indsats, men som en integreret del af organisationernes indsats. Det skal bygges ind i faste job og ikke kun i projektansættelser. Bortset fra på Islands Brygge, hvor videreførelsen af den koordinerende rolle er overtaget af den grønne guide, som er projektsat frem til midten af 2003, er initiativerne i alle projekterne indarbejdet i faste job.

Jobpuljen har været indirekte med til at underbygge fænomenet om, at der skal vises hurtige resultater. Det afspejler sig i, at flere af bevillingerne er reduceret tidsmæssigt (og økonomisk) i forhold til ansøgningerne. Mange projekter har dog senere fået gen- eller tillægsbevillinger. Men det koster ekstra tid til projektansøgninger. Det er som regel tid, der i stedet kunne være brugt i det konkrete projekt.

HVAD SKAL BESPARELSERNE GÅ TIL – HVEM SKAL BETALE FOR INDSATSEN?

Projekterne viser, at der er penge at spare ved sortering af affaldet. De sparede penge på affaldsbehandlingen bruges til at finansiere de ekstra timer til gårdmænd og ejendomsfunktionærer. Hvor mange penge, der kan spares, vil på længere sigt afhænge af indsatsen, og af hvordan man afregner. Eksempelvis afregnes affaldsindsamlingen for borgerne de fleste steder i landet efter mængden af restaffald. Når mængden af restaffald falder, spares der naturligvis penge på behandlingen for netop denne del. I realiteten stiger omkostningerne for indsamling for fraktioner til genanvendelse, når mængderne øges, men det afregnes ikke.

Et spørgsmål, der er rejst og som vækker bekymring blandt flere af projektmapperne, er, hvem der på sigt kommer til at betale de øgede omkostninger for øget indsamling til genanvendelse. Bliver det dem, der ikke sorterer, eller vil enhedsprisen på restaffaldet blive større, når der er mindre affald. Det samme gør sig gældende for erhvervsaffaldskonsulenterne fra Klintholm – der ved indsatsen for reduktion af affaldsmængderne til deponi faktisk reducerede deres egen indtjening.

Problemstillingen kan sammenlignes med den situation, der opstod, da prisen pr. enhed steg i takt med, at befolkningen blev bedre til at spare på vandet. Det var nødvendigt med prisstigningerne for at betale vedligeholdelse og drift af systemerne. Men det var ikke populært hos borgerne.

Udmeldinger fra projektmapperne er samstemmende, at affaldsbehandlingen bør være dyrere for dem, der ikke sorterer deres affald. Som det anføres, er det en politisk beslutning, hvordan man vil finansiere affaldshåndteringen. Set i det lys når man nok længst, hvis der er en gulerod, så det fortsat er økonomisk givtigt at øge genanvendelsen.

DET REELLE MÅL ER MINDRE FORBRUG

Ved at sætte fokus på affaldshåndteringen og affaldsminimeringen håber de fleste af projektdeltagerne, at der skabes en øget opmærksomhed og bevidsthed omkring forbrug – herunder brug og smid væk kulturen som en måde at fremme en bæredygtig udvikling på. Men flere af projektdeltagerne peger også på, at det er en hel kultur med "brug og smid væk", som de er oppe imod. Der bruges milliarder af kroner på at fremme forbruget, og der er ikke tegn på, at politikerne reelt ønsker at ændre den nuværende livsform. Målet med bæredygtighed og mindre forbrug skal derfor "lempes" ind ad bagdøren.

HVEM SKAL FREMME OG SIKRE NYE INITIATIVER?

Med ændringen af Den Grønne Jobpuljes indsatsområder vil der ikke i fremtiden være samme muligheder for at sætte tilsvarende nye initiativer i gang på affaldsområdet. Den overordnede målsætning om bæredygtig udvikling og indsatsen med miljøforbedringer kan eller bør ikke alene udspringe af Miljø- og Energiministeriets indsats. CASA vil derfor pege på, at Boligministeriet meget vel kunne støtte udbygningen med affaldskonsulenter i boligsektoren, mens Erhvervsministeriet kunne støtte affaldskonsulenter for virksomheder.

Hvis netværket for de lokale affaldsprojekter i boligforeninger kommer godt i gang og udfylder den plads, som det er tiltænkt, er det vigtigt, at man ikke dræber et godt initiativ. Det vil i givet fald betyde, at der vil være behov for finansiering af netværkets videreførelse. I den henseende vil det efter CASAs vurdering ligeledes være nærliggende, at Boligministeriet træder til med de nødvendige midler.

GRØNNE GÅRDMÆND I AVEDØRE STATIONSBY

2 nye gårdmænd er ansat i Avedøre Stationsby, 10 ejendomsfunktionærer (grønne gårdmænd) er opkvalificeret, og 39 kontanthjælpsmodtagere har medvirket i projektet, heraf er størstedelen uddannet som vikarer. Knap halvdelen af kontanthjælpsdeltagerne er kommet i beskæftigelse. De to nye ansatte er nogle af de første vikarer, som var igennem uddannelsen. Miljømæssigt er det svært at opgøre effekterne, da boligforeningen ikke kan få tal for deres affaldsmængder af Hvidovre Kommune. Der er dog på 4 måneder opnået en indsamling af 12 tons grønt madaffald pr. måned til forsøg med bioforgasning. Der er gennemført el- og vandbesparelser – de ligger dog ikke helt på det niveau, som man forventede.

NYE KRAV TIL EJENDOMSFUNKTIONÆRER

Ideen med den byøkologiske ejendomsfunktionær er at efteruddanne de nuværende ejendomsfunktionærer og uddanne nye folk, så de kan varetage de nye opgaver og krav, som stilles til deres område, fortæller Henrik Bjørn Hansen, som er ejendomsleder hos AKB i Avedøre Stationsby Syd. Det er baggrunden for, at AKB er gået ind i projektet med opkvalificering af nuværende ejendomsfunktionærer til "grønne gårdmænd".

Samfundet fokuserer i stadig stigende grad på vort miljø. Det gælder medier, politikere, men også den almindelige borger viser voksende interesse for, hvad den stigende forurening betyder for vort miljø. Den øgede miljøbevidsthed giver sig bl.a. udslag i, at mange boligområder er begyndt at vise interesse for, hvordan vi hver især kan bidrage til en forbedring af miljøet gennem en mere miljøbevidst tankegang og levevis. Nogen køber økologisk, ligesom flere investerer i energi- og vandbesparende installationer. Der dukker rundt omkring i boligkarreerne flere komposteringsanlæg op, og kildesortering er ikke længere et særsyn ej heller ved etageboliger. Men de nye miljøtiltag kræver viden og vedligeholdelse af dem, som står med opgaverne i dagligdagen – her er ejendomsfunktionærerne bindeledet mellem borgerne, boligselskabet og kommunen. Sådan blev projektet "solgt" til Den Grønne Jobpulje.

ELEMENT I KVARTERLØFT

Avedøre Stationsby består af 3 afdelinger: Nord, Syd og Store Hus. De tre afdelinger har forskellige administrationer og bestyrelser. To af afdelingerne – Nord og Syd – har indgået i projektet med affaldssortering og

opkvalificering af "de grønne gårdmænd".

Initiativet med de grønne gårdmænd er et led i kvarterløftprojektet for Avedøre Stationsby, forklarer Claus Oppermann, der er leder af Hvidovre Kommunes aktiveringsaktiviteter og den overordnede leder af projektet. Udgangspunktet er, at stationsbyen skal være foregangs/demonstrationsområde for Hvidovre Kommunes andre boligområder på det byøkologiske område. Denne vision kombineret med ønsket om generelt at nedbringe arbejdsløsheden og antallet af kontanthjælpsmodtagere er baggrunden for samarbejdet omkring et miljø- og beskæftigelsesprojekt mellem AKB-Avedøre, Den Grønne Guide og Hvidovre Kommunes Beskæftigelsesafdeling. Projektet indeholdt 3 elementer: Grønne gårdmænd, et grønt vikarkorps og et komposteringsprojekt. Ideen bag projektet er, at både AKB-Avedøres ejendomsfunktionærer og ufaglærte ledige kommer gennem en uddannelse med henblik på opkvalificering omkring byøkologiske aspekter som gårdmænd.

De overordnede succeskriterier er:

- At antallet af personer i stationsbyen på midlertidig overførselsindkomst (omfatter arbejdsløshedsdagpenge, kontanthjælp, reva- og aktiveringsydelse samt øvrige dagpenge) nedbringes fra 53,3% til 24,4%, således at det svarer til det øvrige Hvidovre.
- At der skabes varige grønne arbejdspladser og grønne uddannelsesmuligheder i området, og at de afledte driftsmetoder forankres i boligafdelingernes og den kommunale driftsorganisation.
- At de konkrete mål- og handlingsplaner for lokal Agenda 21 indarbejdes i beskæftigelsesprojekternes formål.
- At der senest i år 2002 er opnået 25% nedgang i forbruget af el, vand

og affaldsmængden i boligafdelingerne.

- At flere beboere, institutioner og erhvervsdrivende, bl.a. gennem netværksopbygning, deltager i de byøkologiske aktiviteter.

VIKARERNE ER KOMMET VIDERE

Steen Kongsbak, som har haft ansvaret for vikarkorpset og dermed den grønne aktivering, fortæller, at der forud for ansøgningen til Den Grønne Jobpulje allerede var gang i en masse spændende aktiviteter både med hensyn til beskæftigelse og for miljøet i Avedøre Stationsby. Projektet spiller således sammen med "Snaphanerne", hvor kontanthjælpsmodtagere med interesse for håndværk kan arbejde med beboeropgaver inden for træ, maling og grønne områder, fx etablering eller vedligeholdelse af gårdmiljøer med pergolaer, stakitter, sandkasse, legehus, borde og bænke, beskæring af buske m.m.

Der har i løbet af perioden på 2 1/2 år været 39 kontanthjælpsmodtagere tilknyttet Det grønne vikarkorps i indtil 1/2 år. De har fået tilbudt kurser af 10 ugers varighed og langt de fleste af dem, der har gennemført uddannelsen i projektet, har opnået beskæftigelse, beretter Claus Oppermann.

Steen Kongsbak supplerer med at fortælle, at vikarerne i dette projekt i højere grad har opnået mere varig beskæftigelse, end man ser fra andre beskæftigelsesprojekter. Det tillægger han to ting. Den ene er uddannelsen, hvor de opnår reelle kompetencer gennem både kurserne og praktikforløbet som vikar. Det andet aspekt er, at folkene selv har valgt dette tilbud, og de har måske derfor været mere motiverede.

Efter forløbet er 3 af vikarerne blevet ansat som ejendomsfunktionærer (2 som grønne gårdmænd og en som servicemedarbejder) i Avedøre Stationsby, andre har fået tilsvarende job hos andre boligforeninger eller som vicevært i et speditonsfirma. Andre er kommet i andre job (almindelig udslusning) som fx ufaglærte arbejdsmænd eller chauffører, hvor kurser og forløbet i vikarjobbet har givet dem den nødvendige selvtilid og ballast.

DEN BYØKOLOGISKE EJENDOMSFUNKTIONÆR- UDDANNELSE

De ansatte ejendomsfunktionærer og vikarerne har stort set været igennem det samme kursusforløb som led i at uddanne dem til byøkologiske ejendomsfunktionærer. Kurserne er tilrettelagt i et samarbejde med forskellige AMU-centre. Der var ansat en projektkoordinator, som brugte rigtigt meget tid på at strikke kurserne sammen, fortæller Claus Oppermann. Det har vist sig sværere end forventet at få kabalerne med kurserne til at gå op. Det har været svært at få AMU-centrene til at optage ideen med en byøkologisk ejendomsfunktionæruddannelse, og det har været svært at skaffe kvalificerede undervisere. Der har ikke været tilstrækkelig interesse fra andre ejendomsselskaber, hvorfor det har været svært at samle folk nok til kurserne.

Det betyder, at nogen har gennemført uddannelse i Frederikssund, da AMUs københavnerafdeling lukkede en stor del af deres miljøkurser. Nogle af kurserne er gennemført i Avedøre Stationsby i samarbejde med Københavns Miljø- og Energi-kontor (KMEK). Samarbejdet med KMEK er etableret for at kunne danne hele hold til kurserne. KMEK har således videreformidlet uddannelses-tilbudet til interesserede bolig-selskaber og enkeltpersoner i Københavns Kommune. Det bliver et pro-

blem fremover, når vi ikke længere har en koordinator til at stå for alt arbejdet med at tilrettelægge kurser, lyder det fra Claus Oppermann.

Forløbet af kurserne har været tilrettelagt sådan, at 3-4 vikarer var sammen med 1-2 af ejendomsfunktionærerne i hele perioden på de forskellige kurser. Det giver et socialt og fagligt fællesskab, som har medvirket til at give tryk og dermed højnet graden af fastholdelse for vikarerne.

Indholdet i kurserne har været:

- Grundkursus for ejendomsfunktionærer (2 uger)
- Pleje og vedligeholdelse af grønne områder (2 uger)
- Personlig miljøbevidsthed (1 uge)
- Affaldssortering I – økologi, affald og miljølovgivning (1 uge)
- Affaldssortering II – genanvendelse, husholdningsaffald og datalære (1 uge)
- Affaldssortering III – erhvervsaffald, olie- og kemikalieaffald (1 uge)
- Organisk affald (1 uge – ikke gennemført, pga. mangel på lærere)
- PC-kursus (1 uge)

Derudover har alle fået kørekort, hvis de ikke havde det i forvejen.

Vikarerne har udtrykt tilfredshed med kursusforløbet, lyder det fra Steen Kongsbak. Begejstringen er lidt mindre hos gårdmændene. Vi har især været glade for kurset i personlig bevidsthed og for ekskursionerne, hvor vi så nogle praktiske eksempler, fortæller to af gårdmændene, Claus Bindner og Rene Peters. Det virker dog lidt spildt, når vi kommer til Albertslund og ser, hvordan de i Hyldepjældet sorterer i over 40 fraktioner. Systemet er for stort til, at det kan indføres her, lyder det samstemmende fra de to gårdmænd. Det er sikkert godt nok i mindre bebyggelser, men her er 2.500 lejemål med over 7.000 indbyggere, og så skal systemerne være mere enkle. Vi har i forvejen visse problemer med fejlsortering.

Aflastningen med vikarer har fungeret fint nok. Problemet med kurserne er også, at gårdmændene er vant til at arbejde udendørs. Det er svært for dem at sidde stille og modtage undervisning en hel arbejdsdag. Samtidig er arbejdsdagene forrykket, når de er på kursus. De er vant til at møde kl. 6 og få fri kl. 14. Når de er på kurser, møder de kl. 8 og får først fri kl. 16. Det er særligt svært at få noget ud af de sidste timer, fortæller gårdmændene. Noget af det teoretiske var lidt spild af tid – vi kan alligevel ikke huske meget om bioomsætningen, fortæller Rene Peters om det ene affaldskursus.

TO EKSTRA STILLINGER PÅ MATERIALEGÅRDEN

Det er svært at sige, hvor mange nye arbejdspladser der reelt skabes via projektet, eller om de stillinger, som de uddannede vikarer har fået, er nye eller genbesættelser. Desværre er det også sådan, at der i perioden er kommet flere kontanthjælpsmodtagere både i Hvidovre Kommune og på landsplan. Vi kan således ikke dokumentere en samlet beskæftigelses-effekt af projektet, idet den beskæftigelsesmæssige effekt kun kan måles i forhold til de enkelte deltagers mulighed for at få fodfæste på arbejdsmarkedet, lyder det fra Claus Oppermann fra Hvidovre Kommune.

I forhold til boligforeningen fortæller Henrik Bjørn Hansen, at der i forbindelse med projektet er oprettet to nye stillinger på Materialegården. Her er nu i alt 13 personer ansat og én leder. De 7 har områdetilknytning, 3 i Nord, 3 i Syd og en til Store Hus, mens de andre 6 er turnusfolk. Alle 13 indgår i afløsnings- og weekendvagter. De grønne gårdmænd står for alt den udvendige pasning af området i Avedøre Stationsby.

MILJØRESULTATERNE ER DER, MEN DE IKKE SÅ SYNLIGE

I Avedøre Stationsby har de i 1998 fået lukket affaldsskakterne. De har fået containere ved affaldsøer til dagrenovationen (restaffald), samtidig har de fået et større antal containere til det genanvendelige affald. I nærområderne er der indsamling af papir, pap og karton, bioaffald og restaffald, mens der ved affaldsøerne desuden indsamles glas, batterier, brandbart storskrald samt ikke brandbart affald (bl.a. jern og elektronik) til deponering og specialbehandling. Farligt affald modtages på Materialegården. Derudover indsamler Miljø- og sikkerhedsudvalget (MSU) farligt affald hos beboerne i Nord én gang om året i samarbejde med Materialegården.

Vi ville gerne have glasindsamling også i nærområderne, men her har problemet været, at det går imod de retningslinier, som Hvidovre Kommune udstikker, beretter Henrik Bjørn Hansen.

Avedøre Stationsby Syd og Nord er i år kommet med i et forsøg med indsamling af organisk affald til bioforgasning, som er startet flere steder i Storkøbenhavn. I forhold til ansøgningen til Den Grønne Jobpulje var det hensigten at indkøbe en komposteringstrømler til forsøg med varme-kompostering af det grønne husholdningsaffald fra 200 husstande. Det viste sig imidlertid at være væsentligt mere krævendt og dyrere end antaget, hvorfor ideen blev opgivet, og stationsbyen blev en del af det storkøbenhavnske bioforgasningsprojekt. Her bliver det indsamlede grønne husholdningsaffald kørt til anlæg til bioforgasning i Herning.

Området består i Syd og Nord af en blanding af rækkehuse og 3 etagers byggeri. De rækkehusbeboere, der er interesseret, kan få udleveret en kompostbeholder til hjemmekompo-

stering. Det står beboerne frit for at kompostere det grønne bioaffald eller aflevere det til bioforgasningen. Derudover er der selvfølgelig nogle af rækkehusbeboerne, der komposterer deres eget haveaffald.

Miljømæssigt er det lidt svært for os selv umiddelbart at se forbedringerne, fortæller Claus Bindner. Der er opgaver, som vi som gårdmænd må tilsidesætte, fordi vi nu bruger mere tid både til at rydde op og køre med affaldet og til pleje af de grønne områder. Det tager vel ca. en time ekstra om dagen for hver af gårdmændene med de nye opgaver. De opgaver, vi ikke når i samme målestok som tidligere, fx fjerne ukrudt, klipning af en hæk eller reparation af et legeredskab, er mere synlige for beboerne end de miljøgevinster, som de opnår ved øget genanvendelse. Det kan godt give lidt stress, når der altid er opgaver, som ikke kan nås, lyder det fra den ene grønne gårdmand.

Erna Christiansen, der er grøn guide tilknyttet Avedøre Stationsby Nord, er ikke i tvivl om, at der er en miljømæssig gevinst. Forsøget med indsamling af biogasaffaldet har kun kørt i 4 måneder, men vi er allerede oppe på at indsamle 12 tons bioaffald om måneden. Med bioforgasningen kan vi både udnytte energien i affaldet og få de nyttige næringsstoffer tilbage til jorden. Forsøget skal vise, om der generelt er potentielt i at fjerne op til 30-40% af vores husholdningsaffald fra restaffaldet til forbrænding og lade det bioforgasse. Kommunen har analyseret indholdet i biocontainerne og fundet, at der er en rigtig god sortering. Det betyder, at de, der sorterer deres bioaffald, gør det godt. Derimod er det rigtigt, at der er en del fejlsortering i særligt restaffald, hvor der både er papir, pap, glas m.m., og der er også fejl i fraktionen med brandbart storskrald, fortæller Erna Christiansen.

Bortset fra forsøget med bioaffald er der ikke opgørelser over mængderne af de øvrige fraktioner, så det kan ikke dokumenteres, hvorvidt man opfylder de målsætninger, der var opstillet fra starten. Det skyldes, at affaldsmængderne ikke opgøres separat for de enkelte boligforeninger af Hvidovre Kommune.

Der er gennemført initiativer for både vand- og energibesparelser. Fx er der indført vandbesparende toiletter og opsat energisparepærer, ligesom der har været en vandsparekampagne. Besparelserne for el og vand opnås ikke kun ved tekniske forbedringer, men også gennem beboernes indsats. Her er det svært at vurdere adfærdændringerne. Erna Christiansen har medvirket til at udarbejde et koncept for grønne regnskaber for en boligforening. Det grønne regnskab fra 1999 for Avedøre Nord, som hun dækker, viser, at der er opnået såvel el- som vandbesparelser – dog ikke 25% reduktioner, som var målet. Men vand- og elforbruget i Avedøre Nord ligger lidt under gennemsnitsforbruget for AKBs boligafdelinger.

I Syd har de ikke haft de samme muligheder for at fremme initiativer med fx vand- og elbesparelser. Vi har ikke haft en ressource som den grønne guide til at hjælpe med indsatsen. Toiletter og pærer skiftes efterhånden, som der er behov for nye. Det sker hos os, som en del af det daglige arbejde, fortæller Henrik Bjørn Hansen.

Indførelse af miljøvenlig pleje af grønne områder er sket forud for dette projekt, men det er også et område, der udbygges hele tiden. I uddannelsen indgik et kursus om dette.

GOD INFORMATION ER NØDVENDIG

Informationsindsatsen bærer præg af, at de forskellige afdelinger ser lidt forskelligt på nye initiativer og projekter. I Syd har de lavet en tavle til information ved containerne, som udmærker sig ved, at det er en tegneserie, der illustrerer, hvordan beboerne skal sortere og håndtere affaldet. Når informationen gives i illustreret form, er der en større grad af forståelse hos beboerne end ved en lang tekst. Informationstavler blev også anvendt i Nord, indtil de fik udarbejdet deres egne informationsmaterialer.

Den grønne guide, der er tilknyttet Avedøre Stationsby Nord, har medvirket til at udarbejde informationsmaterialer i fællesskab med gårdmændene fra Materialegården om affaldssorteringen til beboerne i Nord. De har lavet en lille pjece og opsat skilte, der gør det let for beboerne at finde ud af affaldssorteringen, fordi de forskellige fraktioner både er beskrevet og vist med billeder.

De grønne gårdmænd har en vigtig rolle som formidlere mellem beboerne, boligforeningen og kommunen om miljøinitiativerne. Gårdmændene har en svær rolle, da mange beboere er utilfredse med, at det er blevet mere besværligt for dem, da de tidligere har været vant til affaldsskakter. Gårdmændene kunne godt ønske, at fx sorteringsvejledningen, der er udarbejdet i samarbejde med den grønne guide, blev omdelt til alle, og at der i det hele taget var mere information til beboerne om miljøfordelene ved sortering.

Ved introduktionen af forsøget med indsamling af grønt husholdningsaffald til biogas er det også grebet lidt forskelligt an i afdeling Syd og Nord. I Syd har Materialegården og ejen-

domskontoret stået for uddelingen, hvor de har afleveret materialerne hos samtlige beboere. I afdeling Nord havde de en artikel i Hvidovre Avis forud for forsøgets start, hvor de fortalte, at den grønne guide sammen med afdelingens miljø- og sikkerhedsudvalg, servicemedarbejderne og de grønne gårdmænd den efterfølgende lørdag ville uddele spande, poser og informationsmaterialer til alle ved deres husstand. Til de beboere, der ikke var hjemme, blev der lagt en seddel om, at de kunne hente materialerne tre aftener, hvor der var udvidet åbningstid. Alle blev krydset af, og de, der stadig ikke havde fået materialerne, fik et personligt brev med en opfordring om at hente materialerne. Til de sidste ca. 100 husstande gik den grønne guide en eftermiddag ud til alle. Her var ca. halvdelen hjemme, resten fik det sat foran døren. Ved uddelingen har der også været mulighed for en personlig snak om forsøget.

Generelt lyder det fra flere, at der godt kunne gøres lidt mere ud af informationsindsatsen. Der kunne fx være gennemført flere kurser for beboerne. Det koster boligforeningen dyrt, hver gang de fx må aflevere en container med brandbart affald, hvor der er smidt en barnecykel eller andet metal i. Men gårdmændene får tit besked fra de beboere, som fejlsorterer, at de er ligeglade – det koster jo ikke dem selv ekstra. Faktisk er det nemmere for beboerne at stille fx metalgenstandene på pladsen for ikke brandbart, som er ved siden af containeren til brandbart, lyder det fra Rene Peters. På kurserne har vi jo lært en del om vores eget arbejdsmiljø, fortæller en af gårdmændene. Tidligere gik vi ind i containerne og fjernede forkert anbragt affald for at spare beboerne for en ekstra regning. Men efter flere arbejds-skader, så tager vi kun det, som vi kan nå udefra.

BEBOERNE ER ENGAGEREDE

Projektet blev bl.a. bevilliget fra Den Grønne Jobpulje, fordi der var en opbakning fra beboerne gennem "det grønne råd"/"det grønne fællesråd" omkring det lokale miljøarbejde. Den grønne guide, der nu har været tilknyttet i 1½ år, kan ikke finde "det grønne råd". Men det betyder ikke, at beboerne ikke er med og aktive, fortæller den grønne guide.

I afdeling Nord har vi et miljø- og sikkerhedsudvalg (MSU), hvor der er 5 medlemmer i bestyrelsen, og der er tilknyttet ca. 50 kontaktpersoner med mindst én fra hvert af de 41 gårdområder. Heraf er nogle selvfølgelig mere aktive end andre. Som eksempel på beboerdeltagelsen fortæller Erna Christiansen, at 10 kontaktpersoner foreløbig har meldt sig til at stå for uddelingen af poser til det grønne bioaffald i deres gårdområder, nu hvor beboerne har opbrugt de første poser, som de fik. Meningen var i første omgang, at beboerne selv skulle hente de nye poser på ejendomskontoret, da der ikke var ressourcer til uddeling. Nu håber de på, at der melder sig frivillige til at stå for uddelingen i alle gårdområderne. I de gårdområder, hvor der ikke har meldt sig frivillige, skal beboerne hente nye poser på ejendomskontoret.

Afdeling Syd har også et miljøudvalg, hvor beboerne er repræsenteret. Men fx omkring poserne til biogasforsøget har Syd valgt anderledes. I Syd har ejendomslederen for at sikre en fortsat høj sorteringsgrad, sørget for, at Syds servicemedarbejdere deler poserne ud. Servicemedarbejderne står i modsætning til de grønne gårdmænd for al indvendig vedligeholdelse og også for omdeling af pjecer og papirer.

BARRIERER I PROJEKTET

Projektet kunne have haft en bedre skæbne og nogle mere synlige resultater. Nogle væsentlige barrierer i projektet har været en stor udskiftning af folk i projektet. Den overordnede projektleder i Hvidovre Kommune er udskiftet. Koordinatoren, der blev ansat til at holde styr på alle trådene, er stoppet for et par måneder siden. Hun er således ikke ansat ved projektets afslutning. Den grønne guide og ejendomslederen i Avedøre Stationsby Nord, der var nogle af idémagerne til projektet, er udskiftet. Det er altid svært for nye at komme til midt i et projektforsløb, bl.a. fordi det ikke er alt, som det er muligt at gennemtænke fra starten.

En anden barriere er, at Avedøre Stationsby som nævnt er opdelt i tre selvstændige afdelinger med hver deres økonomi, bestyrelse og beboerforeninger. Det betyder, at der træffes forskellige beslutninger og dermed er forskellige muligheder for at gennemføre aktiviteter, som den grønne guide er et eksempel på.

PROJEKTTITEL:

Grønne gårdmænd i Avedøre Stationsby
Journalnummer: 0374-0537 og 0374-1049

STØTTEBELØB:

I alt 1.500.000 kroner fordelt med 800.000 kroner i første omgang og 700.000 kroner i tillægsbevillingen.

PROJEKTANSVARLIG/KONTAKTPERSON:

Claus Oppermann,
projektansvarlig, leder af Hvidovre Kommunes Beskæftigelsesafdeling.
Multihuset
Høvedstensvej 47
2650 Hvidovre
36 39 22 01

INTERVIEWEDE:

- Claus Oppermann, projektansvarlig, leder af Hvidovre Kommunes Beskæftigelsesafdeling
- Steen Kongsbak, projektleder for grøn aktivering og dermed det grønne vikarkorps
- Erna Christiansen, grøn guide Avedøre Stationsby
- Henrik Bjørn Hansen, ejendomsleder AKB-Avedøre Syd
- Per Kusk, leder af Materialegården
- René Peters, grøn gårdmand Avedøre Stationsby Nord
- Claus Bindner, grøn gårdmand Avedøre Stationsby Syd

LITTERATUR:

- "Affaldssortering i Avedøre Stationsby – Hvordan sorterer du dit affald korrekt?" udgivet af AKB og Den Grønne Guide, februar 2001
- Pjecer om Bioprojektet, udgivet af kommunerne bag bioprojektet, herunder bl.a. Hvidovre Kommune, december 2000
- Grønt regnskab for AKB Avedøre Stationsby Nord, 1999

MILJØMEDARBEJDER TIL AFFALDSSORTERING I HÅNDVÆRKERPARKEN

Håndværkerparken har et affaldssystem med sortering i over 20 fraktioner. Miljøgruppen, som har spillet en stor rolle omkring affaldssorteringen, har ønsket dels at fastholde dels at udbygge systemet med affaldssortering. En del af indsatsen har gennem flere år bygget på frivillig arbejdskraft. De frivillige havde behov for støtte og opbakning gennem ansættelse af en miljømedarbejder. Der er med den ekstra indsats opnået en række små forbedringer i affaldssystemet, så en del forhold nu fungerer mere hensigtsmæssigt end tidligere. Statistikken er ikke på plads, så det er ikke til at sige, om der genanvendes mere affald. Et konkret resultat er, at der er ansat en ledende ejendomsfunktionær, som fremover har ansvaret for affaldshåndteringen. Det betyder, at opgaverne omkring affaldshåndteringen fremover bliver en integreret del af ejendomsfunktionærernes arbejde.

AFFALDSSORTERING I HÅNDVÆRKERPARKEN

Håndværkerparken er et tæt-lav almenyttigt byggeri med 695 boliger og ca. 1.300 beboere. Håndværkerparken består af 7 selvstændige afdelinger af Højbjerg Andelsboligforening. Afdelingerne samarbejder om fælles opgaver, og byggeriet har siden efteråret 1994 haft en frivillig affaldssortering med over 20 fraktioner. På det tidspunkt bestod Håndværkerparken af 6 afdelinger, og den ene af de 6 afdelinger var startet med affaldssorteringen 3 år tidligere end de andre. Affaldssorteringen i Håndværkerparken bygger på 5 søjler:

1. Hjemmekompostering
2. Affaldsøer, hvor beboerne bringer deres kildesorterede husholdningsfraktioner og restaffald
3. Havepladser, hvortil beboerne bringer udsorteret haveaffaldsfraktioner
4. Genbrugsplads, hvor beboerne og ejendomsfunktionærerne kan aflevere storskrald
5. Tøjcafé, hvor beboerne bringer tøj, bøger og legetøj

Genbrugspladsen og tøjcafeen passes af frivillige. Ligesom frivillige fra miljøgruppen holder et overordnet øje med affaldssorteringen og rådgiver afdelingsbestyrelserne om forhold vedrørende affaldshåndteringen. I oktober 1997 modtog miljøgruppen Århus Kommunes miljøpris som en anerkendelse af indsatsen. Miljøgruppen havde sammen med genbrugspladsgruppen og tøjcafégruppen ydet en stor indsats omkring affaldshåndteringen, men de og andelsboligforeningen behøvede ekstra hjælp i en periode for at fastholde det store sorteringsprojekt. Særligt efter på de problemer, som man havde set med fastholdelse af motivationen for affaldssortering under og efter skraldemandskonflikten i Århus i 1995/96.

Højbjerg Andelsboligforening fik i februar 1998 et løntilskud på 70% i 3 år til ansættelse af en miljømedarbejder i Håndværkerparken. Formålet med ansættelse af en miljømedarbejder i Håndværkerparken var:

1. At udbygge og effektivisere genbruget og affaldssorteringen i Håndværkerparken – specielt at få flere til at kompostere organisk husholdningsaffald og få haveaffald omdannet til kompost og udnytte dette i haver og på grønne fællesarealer.
2. At få udviklet jobbet som miljømedarbejder i samarbejde med de aktive miljøgrupper i Håndværkerparken, således at et præcist arbejdsområde kan beskrives ved en varig stilling.
3. At udbrede ideen til hele Højbjerg Andelsboligforening (HAB), andre boligforeninger i Århus og i hele landet, så flere følger efter.
4. At inspirere og samarbejde med AMU-centrene i Århus, så miljø og genbrug bliver en del af uddannelsen til ejendomsfunktionær.

FORSKYDNING FRA UDVIKLING TIL OPRYDNING

Miljømedarbejderen skulle endvidere, jf. projektansøgningen, som en af en række delopgaver, rydde op på bebyggelsens 21 affaldsøer og fire haveaffaldspladser. Arbejdet med oprydning var tidligere blevet løst ved ansættelse af studerende eller andre løst ansatte medarbejdere som "miljømand" i et begrænset antal timer om ugen. Et par uger før projektansættelsen af miljømedarbejderen opsagde den senest ansatte miljømand sin stilling, hvorfor miljømedarbejderen blev ansat som "miljømand" et par uger før planlagt. Dette var sammenfaldende med, at der var varslet storkonflikt på arbejdsmarkedet i Danmark. Af frygt for en ny demoralisering blandt beboerne om affaldssorteringen blev

der i samarbejde mellem varmestenen og miljømanden runddelt en skrivelse til beboerne om at holde orden ved affaldssorteringen. Det lykkedes, og en måned senere kunne de rundsende en ny skrivelse med ros til beboerne om den orden, der havde været under storkonflikten.

Desværre for projektet var hele startforløbet med til at forrykke indholdet fra udvikling af affaldssystemet til oprydning. Ansøgningen til jobpuljen indeholdt både udvikling og oprydning, men allerede i stillingsopslaget var signalet en forskydning med vægt på oprydning. Jeg var godt nok opmærksom på dette, men jeg havde ikke forestillet mig, at omfanget af oprydningsarbejdet blev så stort, lyder det fra Søren Poulsen.

Søren Poulsen er uddannet miljøtekniker og har arbejdet med affaldshåndtering i mere end 14 år. Han har været ansat som miljømedarbejder i projektet fra 1. maj 1998 til udgangen af februar 2001. Han stoppede et par måneder før projektperiodens udløb for at starte i et nyt job som konsulent for Dansk Center for Byøkologi, hvor han har fået ansvaret for netværksprojektet for affaldsprojekterne, der også er støttet af Den Grønne Jobpulje. Søren Poulsen var bekendt med ansøgningen til Den Grønne Jobpulje, da han var med som frivillig i miljøgruppen og gift med formanden for den afdeling, som havde udarbejdet projektansøgningen og sat projektet i værk. De har begge været aktive omkring indførelse af affaldssorteringen i Håndværkerparken.

Det praktiske har taget al for megen tid og kræfter, fortæller Søren Poulsen. Det praktiske har omfattet almindelig oprydning på alle affaldsøerne og havepladserne, flishugning af træer og grene, flytning af større jordbunker ved havepladserne, nyindretning af flere af affaldsøerne og havepladserne, beplant-

ning og beskæring af haveaffalds-pladserne, udbedring af fejl og mangler ved materiellet, skiltningen er udviklet og forbedret, der er anskaffet en miljøcontainer til forsvarlig opbevaring af det miljøfarlige affald, på Genbrugspladsen er der sat system i afhentningerne stor-skrald, elektronikaffald og farligt affald, der er arbejdet med afsætning af forskellige fraktioner fx flamingo og plastfolie, arbejdsforhold og afhentningsforholdene er bragt i overensstemmelse med Arbejdstilsynets regler, flere af affaldsøerne og havepladserne er blevet flisebelagt, der er lavet asfaltslidske osv.

Det er korrekt, at den praktiske del af sorteringen har taget meget tid, men vi har aldrig fra boligforeningens side været i tvivl om, at det ville være sådan. Man kan vende problematikken sådan, at projektet netop har afdækket behovet for kontinuerlig ren- og vedligeholdelse på affaldsøer, havepladser osv. Det er et vigtigt aspekt, at kildesortering i så stort et boligområde ikke fungerer af sig selv, men kræver mandetimer til oprydning, afhentning af diverse fraktioner m.v. Forventningerne hos vores miljømedarbejder har nok været lidt for ambitiøse på dette område, lyder det fra Jan Rasmussen, der er ejendomsinspektør for Håndværkerparken.

Af de mere udviklende opgaver, som har kostet tid, men som endnu ikke er kommet i stand, nævner miljømedarbejderen etablering af varmekompostering, hvor beboertilslutningen ikke har været tilstrækkelig. Derudover har han deltaget i møder med en gruppe, der ønsker at oprette hønsehold, hvilket ikke er tilladt efter de nugældende husregler.

Miljømedarbejderen har arbejdet for at skabe et styringsredskab gennem minutiøs registrering af forholdene

på affaldsøerne og ført statistik for affaldsmængderne og kapaciteten af minicontainere til restaffaldet på øerne og løbende op- og nedjusteret efter behovet. Der er udarbejdet detaljeret årsrapporter for affaldssituationen for hver afdeling for de første to år. Der er udarbejdet kort og fortegnelser over systemet samt vejledninger til ind- og fraflytning. Men der er desværre på grund af tidsnød stadig mangler i det statistiske materiale. Endelig er der indført regler for god affaldsadfærd i afdelingernes husregler.

DEN PÆDAGOGISKE INDSATS

Den pædagogiske indsats med at bibringe beboerne en større forståelse for affaldssorteringen og nødvendigheden af affaldsminimering har omfattet direkte kontakt ved affaldsøerne og skriftlig information i form af 4 nyhedsbreve og 10 løbesedler til alle husstande. Det blev nødvendigt for miljømedarbejderen at producere et nyt nyhedsbrev, Affald og Genbrug, da det eksisterende beboerblad blev stoppet. Det tog ekstra tid og kræfter, at miljømedarbejderen skulle i gang med en større indsats for at få informationen ud. Dette var ikke forventet. Der er endvidere udarbejdet en kortfattet vejledning i hjemmekompostering. Hvor man har haft kendskab til familier som fejlsorterede, har miljømedarbejderen – i enkelte tilfælde i samarbejde med en fra Miljøgruppen – besøgt familierne og drøftet problemerne. Det er sket i ca. 20 tilfælde.

Miljøgruppen har intentioner om at videreføre formidlingsindsatsen gennem et nyt beboerblad, der siden er kommet i gang. Miljømedarbejderen har deltaget i miljøgruppens møder, der afholdes en gang om måneden. Her er problemerne og indsatsen omkring affaldssorteringen diskute-

ret, og der er lavet indstillinger til afdelingsbestyrelserne.

Vi havde forventninger til at nå lidt længere på det pædagogiske område med udarbejdelse af foldere om sorteringen, som kan uddeles til nuværende og nye beboere. Tilsvarende havde vi håbet, at der havde været tid til mere vejledning til beboerne og måske etablering af ekstra fraktioner. Men vi er godt klar over, at vores miljømedarbejder, som har gjort et stort og godt arbejde, ikke kunne nå videre. Det skyldes, som han selv har været inde på, især at oprydningen har taget meget mere tid end forventet – også set fra vores side, fortæller Jan Rasmussen.

Det er en stor opgave at sikre en løbende formidling om affaldssystemet også set i lyset af, at der kommer nye beboere i op til ca. 100 af de 695 boliger om året, fortsætter Jan Rasmussen.

AFDELINGERNE ER SELVSTÆNDIGE ENHEDER

I et projekt med 7 selvstændige boligafdelinger, der er suveræne juridiske og økonomiske enheder, hver med en bestyrelse, er det lidt af et kunststykke, at få afdelingerne til at blive enige om nye initiativer. Det lykkedes ikke altid, hvorfor der er visse forskelligheder i, hvordan tingene fungerer i de enkelte afdelinger. Selvom der kan være en stor rationalitet i, at tingene fungerer på samme måde, så er det for så vidt ok, at ikke alle afdelinger er ens.

Når det handler om større beslutninger, så skal det vedtages på 7 generalforsamlinger, og det tager tid. Hvor det handler om helt små sager, som skal besluttes af afdelingsbestyrelserne, er det et problem, at afdelingsbestyrelserne efter miljømedar-

bejderens opfattelse ikke altid fungerer "professionelt". Her er så et punkt, hvor ejendomsinspektøren ikke er enig. Jan Rasmussen oplyser, at Højbjerg Andelsforening gør meget for at "klæde bestyrelserne på" ved at tilbyde kurser internt eller i Boligselskabernes Landsforening. Man skal huske på, at afdelingsbestyrelserne har mange andre opgaver end affaldssorteringen, og man kan ikke fortænke dem i, hvis de prioriterer "niveaueet". Det er deres fritid, som de bruger på boligforeningsarbejdet.

Det er dog klart et problem, at det tager lang tid med den organisering, som er i Håndværkerparken med 7 afdelinger. Hvis blot en af de 7 afdelinger er imod nye ideer eller, hvis de ikke når at behandle en sag på førstkomende bestyrelsesmøde, kan det betyde en udskydelse for alle i en måned eller mere. Vores miljømedarbejder har været meget engageret og ihærdig, men det er langt fra altid, at bestyrelsesmedlemmerne i afdelingerne, som også er frivillige og ulønnede, har kunnet leve op til hans ambitioner eller har været enige i de ideer, han er kommet med. Det har givet nogle problemer og også flere, end vi fra ledelsen helt har været klar over eller haft kompetence til at gøre noget ved, fordi afdelingerne er selvstændige enheder, fortæller Jan Rasmussen.

Det har fx været træls, når enkelte afdelinger ikke vil bevillige en trillebør som hjælp for beboerne til at køre haveaffaldet til havepladserne. Det betyder en dårligere sortering af haveaffaldet, som bliver afleveret i sorte plastiksække. Det betyder mere hårdt arbejde med risiko for dårlig ryg for dem, der skal holde orden ved havepladserne. Det har i projektføreløbet været mig som miljømedarbejder. Og det betyder dårligere genbrug og udnyttelse af have-

affaldet, hvis det ikke er sorteret optimalt, fortæller Søren Poulsen.

Eksemplet med trillebøren afspejler, at det organisatoriske i projektet ikke har fungeret hensigtsmæssigt. Miljømedarbejderen blev ikke ansat som en integreret del af boligforeningens virke. Miljømedarbejderen refererede til inspektøren og skulle i det daglige arbejde samarbejde med varmemesteren og tre ansatte ejendomsfunktionærer, men samarbejdet har ikke fungeret optimalt, og miljømedarbejderen har oplevet stillingen som meget isoleret.

Det har skabt problemer om selv meget små ting, der ikke løser sig af sig selv. Det har kostet måneders indsats med en så lille anskaffelse som en trillebør. Det har været et problem i dagligdagen, at miljømedarbejderen ikke har haft selvstændige kompetencer. Selv når der skulle bestilles affaldssække eller tømning af containere, skulle det gå via ejendomsfunktionærerne. I de første knap 1 1/2 år måtte miljømedarbejderen selv lægge hus og computer til, før der blev etableret et kontor i bebyggelsen. Og udlevering af en mobiltelefon til miljømedarbejderen ved projektets start skabte interne problemer.

Problemet er, at vi skulle have taget højde for en PC til miljømedarbejderen. Der skulle også have været en "diversekonto" til kontorhold, porto osv. Dette blev dog løst, da afdelingsbestyrelserne bevilgede et beløb på 25.000 kroner pr. år til uforudsete udgifter.

AFFALDSOPGAVEN ER FORANKRET

Efter 7 år er det lykkedes at få arbejdet med affaldshåndteringen flyttet fra en løst ansat til ejendomsfunctio-

nærerne. Højbjerg Andelsboligforening har pr. 1.12.2000 yderligere ansat en ledende ejendomsfunktionær i Håndværkerparken. I den forbindelse er ansvaret for affaldssorteringen blevet en del af de drifts- og serviceopgaver, som ejendomsfunktionærerne varetager. I stillingsopslaget var det anført, at daglig ledelse og planlægning af affaldssorteringen indgik som en del af stillingen, og den nye leder er samtidig engageret i affaldssagen, fortæller Søren Poulsen, som personligt mener, at det er det helt rigtige med denne forankring hos ejendomsfunktionærerne.

Miljøgruppens medlemmer har tilkendegivet, at de viderefører deres engagement og formidlingsindsats, og afdelingsbestyrelserne er gennem perioden blevet mere aktive, så det ser godt nok ud for fremtiden, lyder det fra Søren Poulsen.

Der er dog stadig uklarhed om, hvem der skal varetage opgaverne omkring havepladserne. En mulighed er ejendomsfunktionærerne, men en anden mulighed er det gartnerfirma, som i øvrigt passer de grønne områder i Håndværkerparken. Vi er opmærksomme på, at vores havepladser ikke fungerer optimalt, og vi har desværre været nødt til at rydde flere af pladserne pga. rod. Det har været nødvendigt, fordi der er smidt sække med blandet affald, som det er arbejdsmiljømæssigt uforsvarligt at håndtere, beretter Jan Rasmussen.

Måske er havepladserne for ambitiøse i forhold til Håndværkerparkens størrelse. Der er mange beboere, og som nævnt stor udskiftning. En mulighed kan være, at vi arbejder med færre fraktioner på havepladserne. Hertil kommer, at vi ikke kan være sikre på, om nogle villaejere i nærheden bruger havepladserne til blandet affald. Vi håber på at få

mulighed for at købe et nedlagt landbrug bag ved Håndværkerparken, hvor vi kan etablere en egentlig genbrugsstation, hvor haveaffaldet kan indgå, lyder det fra Jan Rasmussen.

NETVÆRK I ÅRHUS

Der er i projektet opbygget et netværk i Århus mellem bebyggelser med affaldssortering eller, hvor man påtænker at indføre affaldssortering. Der er udviklet et spirende samarbejde med kommunen, AMU-Center Århus og de affaldssorterende bebyggelser samt med affaldsselskabet.

Til projektet var nedsat en følgegruppe med deltagelse af Højbjerg Andelsboligforening, Dansk Center for Byøkologi, Affaldskontoret i Århus Kommune, AMU-Center Århus, MiljøTeam Århus (affaldsselskabet) og andre boligforeninger. Sammen med deltageres gode bidrag i processen har projektet viderebragt erfaringerne til de nævnte organisationer.

Miljømedarbejderen holdt oplæg for Højbjerg Andelsboligforenings repræsentantskab i foråret 2001, og flere afdelinger er kommet i gang med affaldssortering. Samtidig er Århus Kommune netop ved at indføre et nyt affaldssystem for 140.000 husstande i byen med bl.a. opdeling i forbrændingseget og affald til bioforgasning. Det har begrænset udbredelsen, da flere boligforeninger har afventet det kommunale initiativ, beretter Jan Rasmussen.

Der har været mange telefoniske henvendelser fra grønne guider, kommunalt ansatte m.fl. Derudover

har der været besøgende fra hele Jylland og andre dele af Europa, som er blevet vist rundt i Håndværkerparken og har fået fortalt om affaldssystemet og affaldssorteringens nødvendighed. Miljømedarbejderen fortæller, at det har ført til, at de besøgende i flere tilfælde er blevet inspireret til selv at arbejde for etablering af affaldssortering.

AFFALDSSORTERING ER STYRKET

Projektet er afsluttet her i foråret 2001. Resultatet er bl.a., at affaldssorteringen i Håndværkerparken er styrket. Sorteringen er blevet lidt bedre, og affaldsøerne er blevet pænere. Der er en række detaljer, som er forbedret både med hensyn til forholdene og de indsamlede materialer. Fx er mængden af affald fra storskrald til deponi fra 1997 til 1999 faldet fra 13,4 tons til 10,3 tons pr. år, det svarer til et fald på 23%. Mængden af frasorteret metaller er svagt stigende fra 3,9 tons i 1997 til 6,4 tons i 1999. Det er anslået, at 90% af potentialet af glasaffald indsamles. Projektet har også vist, at haveaffald fungerer fint. Potentialet i Håndværkerparkens affaldssystem er dog ikke fuldt udnyttet, og målet om at reducere affaldsmængderne er ikke opfyldt. Men der er skabt en god basis for det videre arbejde, fastslår Søren Poulsen.

Jan Rasmussen supplerer med at fortælle, at der er indkøbt en miljøcontainer til det farlige affald, som beboerne nu også har mulighed for at aflevere. Hertil kommer, at der er gjort en stor indsats for arbejdsmiljøet.

Det er opbygget et netværk i Århus, og ideen er udbredt til en række andre bebyggelser i Jylland, og erfaringerne er videregivet til andre dele af landet.

Det er miljømedarbejderens vurdering, at projektet inden for de næste år formodentlig vil have været med til at fremme affaldsminimering og affaldssorteringen betydeligt og formodentligt derved være med til at skabe en håndfuld varige job i boligområder med affaldssortering.

Man kan få den tanke, at nogen har set muligheden for en miljømedarbejder med "statsstøtte" som en billig arbejdskraft til at sikre oprydning, mens andre havde en idé med at videreudvikle systemet. Faktat er, at der er skabt en ekstra fast stilling med ansættelse af en ekstra ejendomsfunktionær, og man har gjort oprydningen til en fast del af ejendomsfunktionærernes arbejde. Højbjerg Andelsboligforening har i projektperioden ladet de 80.000 kroner, man tidligere brugte om året til løst ansatte medarbejdere til oprydning, indgå i egenfinansieringen af lønudgifterne.

PROJEKTITTEL:

Medarbejder til affaldssortering i
Håndværkerparken
Journalnummer: 0374-0291

STØTTEBELØB:

600.000 kroner

PROJEKTANSVARLIG/KONTAKTPERSON:

Jan Rasmussen
Højbjerg Andelsboligforening
Saralystalle 55
Postboks 1935
8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 02 00
hab@hab.dk
www.hab.dk

INTERVIEWEDE

- Jan Rasmussen, ejendomsinspektør for
Håndværkerparken
- Søren Bundgaard Poulsen,
miljømedarbejder/grøn gårdmand

LITTERATUR:

- Affald og Genbrug, internt informationsblad
med meddelelser om affald og genbrug i
Håndværkerparken

AFFALD I FOKUS PÅ ISLAND BRYGGE

1.100 husholdninger eller en fjerdedel af beboerne på Islands Brygge er med i en udvidet ordning for affaldssortering. Indsatsen for at få flere med fortsætter, og selv om der er ikke skabt basis for en ansættelse af koordinatoren udover projektperioden, er der kommet ekstra timer til gårdmændene. Områdets grønne guider har taget over og viderefører initiativet med øget genbrug. De opnår et reelt fald i affaldsmængderne til gavn for miljøet. Initiativet er igangsat af Islands Brygges Agenda 21-gruppe.

ELEMENT I AGENDA 21-INDSATSEN

Ideen om udvidet affaldssortering på Islands Brygge opstod som et led i det lokale Agenda 21-arbejde. Agenda 21-gruppen satte fokus på affaldshåndteringen bl.a. på grund af affaldets synlighed og store miljøpåvirkning. Affaldshåndteringen var samtidig et område, hvor man mente, at der var gode muligheder for ændringer til gavn for miljøet gennem lokal handling. Formålet var at omlægge affaldssorteringen i hele bydelen til kildesortering, genbrug og lokal kompostering. Det skulle ske i et samarbejde mellem Islands Brygges Agenda-gruppe, beboere, husejere, boligforeninger, kommunen og renovationselskabet (R98).

Målet var desuden, at det skulle ske, uden at det medførte arbejdsmiljøproblemer, lugtgener eller øget pladsforbrug i kvarterets små gårde. Mængden af affald til genbrug skulle øges ved at gøre det lettere for beboerne at aflevere det genanvendelige affald. Hvis en større del af affaldet genanvendes, så vil beboerne spare penge på affaldsbortskaffelsen, idet afregningen for affaldsbortskaffelse sker i forhold til mængden af restaffald. Besparelserne skulle være en gulerod for beboerne. Men besparelserne skulle også gå til at finansiere det nødvendige materiel og grønne gårdmænd, der skal stå for en del af den praktiske håndtering af affaldet i gårdmiljøet, fortæller Niels Lyck. Niels Lyck var en af initiativtagerne i Agenda 21-gruppen og projektleder på projektet.

Forventninger var, at dagrenovationsmængden (restaffaldet) kunne nedbringes til under 40%. Forventningerne byggede på erfaringer fra tilsvarende initiativer på Nørrebro, Høje Taastrup og Albertslund.

BESKRIVELSE AF BOLIGOMRÅDET

Islands Brygge er et tæt boligområde med ca. 6.500 indbyggere fordelt over 4.255 husstande/boliger, hvor 60% er lejeboliger, 7% ejerboliger og resten – 33% – er andelsboliger. Stort set hele kvarteret består af huse opført i perioden 1915-1920. Der er en meget stor andel af mindre lejligheder på 2-2¹/₂ værelser i området. Området er afgrænset af havnen mod vest, Fælledalen mod øst, Amager Boulevard mod nord og "Sojakagefabrikken" mod syd.

I 1997 betalte de 3,2 mio. kroner i renovationsafgift for hele Islands Brygge. Forventningen var, at denne afgift kunne nedbringes i forhold til de mængder, der blev frasorteret til genbrug.

Ved projektets start blev der indsamlet to fraktioner – papir og dagrenovation. Affaldet indsamles af R98, der har koncession på indsamling af affald i hele Københavns Kommune. Dagrenovationen indsamles i 600 liters rullecontainere i overdækkede pavilloner i gårdene. Glas kunne afleveres i boblecontainere placeret to steder i området. Tøj kunne afleveres i to containere opstiller af UFF (Ulandshjælp fra Folk til Folk) på havnen. Miljøbilen indsamlede miljøfarligt affald fire gange om året, mens foto- og farvehandleren modtog henholdsvis batterier og malingsrester. Andre typer affald skulle borgerne selv bringe til nærmeste genbrugsstation, som ligger ca. 1,5 km væk.

ORGANISERING AF PROCESSEN

Bevillingen fra Den Grønne Jobpulje betød, at Niels Lyck blev ansat som projektleder i første omgang for en projektperiode på 1 år og 9 måneder, men perioden blev siden forlænget til i alt knap 3 år gennem en tillægsbevilling. Han har haft kontor i beboerhjørnet bl.a. sammen med den grønne guide.

Indledningsvis blev der taget kontakt til boligforeningernes bestyrelser for at fortælle om projektet og gøre dem interesseret i at tage emnet op til beslutning i foreningen. Med jævne mellemrum blev der sendt information om projektets status – et arbejde der var begyndt allerede inden bevillingen fra Den Grønne Jobpulje. Den lokale avis "Bryggebladet", der omdeles hver 14. dag, blev brugt flittigt til at informere om ideerne med affaldssorteringen. Der blev også taget personlig kontakt til boligforeningernes formænd. Det medførte en række invitationer til at fortælle om projektet på bestyrelsesmøder og generalforsamlinger. I hver enkelt forening er der set på mulighederne i netop deres gård med en plan for, hvordan den fremtidige affaldsindsamling kunne udformes. Derudover blev der udarbejdet et forslag over projektets økonomi for boligforeningen. Det har hele tiden været frivilligt for både boligforeningerne og den enkelte beboer at deltage.

Ved projektets start blev nedsat en styregruppe med repræsentanter fra Miljøkontrollen i Københavns Kommune, R98, Norden – som var den største boligudlejer i området – den grønne guide samt 2 græsrodder fra henholdsvis Albertslund og Københavns Miljø- og Energikontor med erfaring fra tilsvarende initiativer. Styregruppen mødes nu en gang i kvartalet.

Som et led i projektets forankring er der sidste år nedsat et affaldsråd med repræsentanter fra de deltagende ejendommers bestyrelser, som fastlægger de overordnede linier. Der er også etableret en gårdmandsgruppe, hvor de ansatte kan drøfte det praktiske forløb og udveksle erfaringer som led i netværksdannelse. Både affaldsrådet og gårdmandsgruppen mødes en gang i kvartalet.

Det daglige arbejde med projektstyring, mødeindkaldelse, referater osv. varetages efter afslutningen af projektet bevilliget af Den Grønne Jobpulje af områdets grønne guide i et samarbejde med den tidligere projektleder, som indtil videre fortsat deltager, men på frivillig basis.

5 BOLIGFORENINGER SORTERER AFFALD

I startfasen blev indlagt et pilotprojekt for at afprøve grundideerne for et mindre antal husstande. Det første halve år gik med at formulere konkrete mål, udarbejde forslag til den praktiske udformning og med at udarbejde virkemidler bl.a. informationsmaterialer for projektet.

Pilotprojektet begyndte i oktober 1998, hvor boligforeningen "Ingolf" med 335 husstande påbegyndte affaldssortering med 5 nye fraktioner – glas og flasker (opdelt i farvet og klart glas), pap og karton, batterier, en genbrugshylde til genbrugelige ting fx tøj, porcelæn, legetøj m.m og grønt affald. Indsamlingen af grønt affald er dog stoppet i 2000.

I januar 1999 blev pilotprojektet udvidet med boligforeningen "Isafjord" med 185 husstande og 3 erhvervslejemål. De valgte dog en mere begrænset model, idet de fravalgte det grønne affald og genbrugshylden. Og i juli 2000 kom

yderligere 3 boligforeninger (Hab, Leif og Bergthora) i gang med udvidet affaldssortering efter samme model som Ingolf (dog uden det grønne affald). Antallet af fraktioner er blevet udvidet, så de nu også indsamler elektronikskrot.

Københavns Kommune og R98 har fra i år indført, at storskrald kan indsamles i 5 fraktioner ved etageboliger. Elektronikaffald, hårde hvidevarer, pap, brændbart storskrald og ikke brændbart storskrald. Det kræver kun, at beboerne holder de fem fraktioner adskilt, og at den ansvarlige fx viceværten eller gårdmanden ringer og aftaler afhentning. Tilsvarende kan viceværter modtage miljøfarligt affald, hvis de gennemfører et gratis 4-timers kursus om håndtering af affaldet. Så bliver det lettere for beboerne at komme af med affaldet, og dermed forventes en større indsamling.

FØRLØBET ER IKKE SOM FORVENTET

Komposteringen har været et stort problem. Teknologien til kompostering under de givne beskedne forhold var ikke tilstrækkelig. Det var langt vanskeligere, end de havde forestillet sig. Det var relativt nyt at kompostere i byen i så trange gårdmiljøer, hvor der er mange hensyn, som skal imødekommes for at undgå bl.a. lugtgener. Der fandtes ikke noget gennemprøvet materiel, og de fik aldrig det indkøbte materiel til at fungere. Komposteringen er siden opgivet i denne form, og beholderne fra komposteringen er nu solgt til Nørrebro.

I de trange gårdmiljøer på Islands Brygge er der aldrig mere end 5 meter til det nærmeste vindue. Det stiller særlige krav for at undgå især lugtgener. På Nørrebro, hvor kompo-

steringen virker, er boligkarreerne større, og der er mere plads i gårde. Her er oftest 20 meter til det nærmeste vindue. Komposteringen virker bedst, når der ikke kommer så store mængder i beholderne. Der kræver plads til nogle flere beholdere, fortæller Jørgen Martinus fra KMEK. Han har fulgt projektet og været med i styregruppen. Han har særligt involveret sig i komposteringsdelen, hvor han har gode erfaringer fra Nørrebro.

Egentlig var vi fra starten ikke klar over, at det med komposteringen var et udviklingsprojekt. Vi troede, at det var kendt teknologi, som stort set blot skulle implementeres. Det er ærgerligt, at komposteringen er opgivet. Men vi vil dog gerne finde et areal fx på Fælleden, hvor vi kan gennemføre kompostering, så det organiske affald ikke skal helt ud af området, lyder det fra Niels Lyck.

I dag er 5 boligforeninger med i alt ca. 1.100 husstande med i affaldssorteringen. Tidsplanen har været for optimistisk. I den oprindelige ansøgning var der udtrykt forventning til, at ca. 75% af områdets husstande skulle tilslutte sig affaldssorteringen. Men tilslutningen fra områdets boligforeninger har ikke været så stor. Det er fx ikke lykkedes at få ejendomsselskabet Norden med på sorteringen. De ejer 1/3 af kvarterets lejligheder. Et realistisk tidsforløb til at få en hel bydel i gang på frivillig basis er snarere i nærheden af 10 år end de 3 år, der hidtil er brugt. Med en ringere tilslutning har vi heller ikke nået de forventede miljø- og beskæftigelsesmæssige resultater, beretter Niels Lyck.

Tilslutning fra 5 boligforeninger er for lidt til at bære den økonomiske byrde, som det ville koste at have en koordinator ansat. Derfor er opgaven blevet en del af den nye grønne gui-

des arbejdsområder. Hun er ansat fra 1.1.2001 for 2 1/2 år.

Norden har nu solgt sine 7 karreer. Nu er man optaget af, hvorvidt de kan etablere sig som andelsforeninger. I 3 af karreerne har de udtrykt interesse for at være med til udvidet affaldssortering.

AFFALDSMÆNGDERNE ER FALDET

Projektet er ikke et forsøgsprojekt, men et led i den nødvendige udvikling mod en bedre udnyttelse af affaldets ressourcer. Selv om vi ikke er kommet så langt, som vi havde håbet, så har vi opnået gode resultater i projektet, lyder det fortrøstningsfuldt fra Niels Lyck.

I pilotprojektet har man i boligforeningen Ingolf, som har sorteret i 5 nye fraktioner, reduceret restaffaldet med ca. 35%. Det betyder, at man sparer ca. 1/3 af omkostninger til affaldsbortskaffelsen, idet omkostningerne er baseret på antallet af containere, der tømmes. Restaffaldsmængden er dog blevet lidt større, efter de har opgivet komposteringen, så den reelle reduktion nu er på ca. 27%.

Kvaliteten af de frasorterede fraktioner er meget fin. Der indsamles ca. 30% mere glas og flasker end i de traditionelle "glasbobler" og 3-4 gange så meget pap pr. beboer, end R98 ser ved andre indsamlinger. Der indsamles godt 20% mere papir end før projektet. Det tilskrives bl.a. deres oplysningskampagne, hvor der er informeret om, hvad der må komme i papirbeholderne foruden aviser og ugeblade.

Forventningen var at opnå ca. 75% af potentialet, men det er lidt svært at

definere potentialet, fordi affaldsmængderne generelt er stigende. Der sker samtidig en udskiftning i kvarteret. Flere af de gamle dør eller flytter, og unge, som har eller får børn, flytter til. De unge med børn skaber mere affald end de ældre medborgere.

For den anden karré – Isafjord, der deltog i pilotprojektet, har man reduceret restaffaldet med ca. 14%, idet man har kunnet fjerne 2 ud af 14 containere til restaffaldet. Den nævnte reduktion er sket i en periode med generel vækst i affaldsmængderne.

Den miljømæssige effekt ved øget genanvendelse er reduceret affaldsforbrænding. Dermed nedbringes luftforureningen og mængden af restprodukter fra affaldsforbrænding. Der opnås derudover energi- og ressourcebesparelser ved øget genbrug i forhold til fremstilling af produkter af jomfruelige råstoffer.

I Genbrugsprojektet transporteres en del af de genanvendelige materialer på specialbyggede ladcykler. Derved undgås, at den udbyggede affaldssortering medfører øget trafik af store lastbiler rundt i gaderne.

LIDT FLERE TIMER TIL GÅRDMÆNDENE

Beskæftigelsesmæssigt ser det ud til, at forudsætninger om, at halvdelen af besparelserne skal gå til ekstra timer til gårdmanden og halvdelen til indkøb af materiel, kommer til at holde stik. Det er stort set gået som forventet. Ved udbygning for hele området er det skønnet, at det kan give beskæftigelse til 3-4 nye ansatte, hvis 1/2 af besparelserne bruges til fastansættelser af gårdmænd til at stå for affaldssystemet. Når alle karreer er kommet med, så er ideen, at

den ene af de 3-4 nye ansatte skal være en koordinator for projektets videre forløb.

Genbrugsprojektet betyder en øget arbejdsmængde for karreernes ansatte, bl.a. med cykeltransporten af de genanvendelige fraktioner til opsamlingspladser. Resultatet for de to første karréer i pilotprojektet er, at gårdmanden i den ene karré har 1,5 time mere om dagen, i alt 8 timer mere pr. uge. Det udgør halvdelen af besparelsen, dvs. 35.000 kr. ud af 70.000 kr. I den anden karré, hvor det er gårdmanden selv, der er foreningens ildsjæl på projektet, har det ikke udmøntet sig i flere timer. Han mener endog, at han spare tid på nogle funktioner, da der er mindre rodet ved affaldet end tidligere, fortæller Niels Lyck.

De har arbejdet for, at opsamlingen af de forskellige fraktioner kun skal ske et centralt sted. Det er i 2001 lykkedes at finde et centralt opsamlingssted, hvor de genanvendelige fraktioner skal samles, og således spares der energi ved afhentningen. Der udføres for tiden forsøg med at bruge et "mobilt skralderum", en container på gaden til aflastning af gårdrummet. Med tiden skal containeren erstattes af pavilloner, hvor f.eks. papircontainerne kan anbringes, så pladsforbruget i gårdene mindskes.

Der har været en god opbakning fra beboerne, og langt de fleste bruger ordningerne. Det viser de to evalueringer, der er lavet af projektet. Der er lavet en intern evaluering af indsatsen i pilotprojektet, som de har fået støtte til af den Byøkologiske Fond i Københavns Kommune, og en ekstern evaluering er gennemført af to studerende fra DTU. Af begge evalueringer fremgår det, at der et stort engagement hos beboerne,

som overvejende mener, at der er fordele ved sorteringen. Cirka halvdelen af beboerne ønsker at sortere i endnu flere fraktioner. Nogle anfører, at indsatsen for affaldssorteringen har betydet et bedre socialt liv i boligforeningen, da de har fået bedre kontakt med de andre beboere. Projektet er gennemført, så det er realistisk at overskue. De har valgt ikke at tage så mange affaldsfraktioner med, som de fx har flere steder på Nørrebro og i Hyldebjerg i Albertslund. En af opgaverne for fremtiden bliver at få flere fraktioner med efterhånden, som beboerne kan overskue det. Genbrugsprojektet skal udvikle sig over flere år, og her skal de enkelte boligforeninger spille en større rolle også for at sikre økonomien i projektet.

Begrundelserne for, at flere interesserede boligforeninger ikke er kommet i gang, er at foreningens arbejde er baseret på en frivillig arbejdsindsats. Det kan betyde, at det er svært at overskue nye initiativer. I nogle tilfælde er der andre centrale opgaver i en boligforening, som presser sig på, og så kan det være svært at løfte flere store opgaver samtidig. Det er generelt et problem, at tingene i en demokratisk proces tager lang tid. Affaldsprojektet skal besluttes på generalforsamlingen, der kun samles en gang om året. Andre begrundelser er, at beboerne eller gårdmændene ikke er interesseret. Nogen forventer, at det vil koste flere penge, mens enkelte peger på interne samarbejdsproblemer, jf. den eksterne evaluering, der er gennemført som et studenterprojekt som et let i uddannelse på DTU. Derudover er der altid nogen, som nærmest pr. definition er mere eller mindre modvillige, når nye initiativer sættes i værk.

DIALOGEN ER VIGTIG

Informationsindsatsen er vigtig, men desværre rummede bevillingen fra jobpuljen ikke penge til denne del. De har lavet forskellige pjecer og foldere om projektet og de første resultater. De har fået indlæg i lokalavisen (Amager Bladet) og i beboeravisen for Islands Brygge (Bryggebladet). De har lavet en større evaluering af pilotprojektet på baggrund af anden ekstern støtte, og der er i foråret 2001 gennemført en ekstern evaluering.

For projektlederen og Agenda 21-gruppen har den direkte kontakt med beboerne og bestyrelserne være meget væsentlig og vægtes højt. De har afkrydset på skemaer, at de har fået talt med alle for at fremme opbakningen til projektet. Det fremgår dog, særligt af den eksterne evaluering, at formidlingen i projektet kunne være bedre. Niels Lyck er selv opmærksom på, at informationsindsatsen til opfølgning i projektet ikke har været så god, som de selv kunne ønske.

Lokalområdet har bakket godt op om projektet. Fx har det lokale trykkeri løst opgaver for dem til en god pris. Mercedes har stillet areal til rådighed for papopsamlingen, mens Skolen på Islands Brygge har stillet plads til rådighed for glasopsamlingen.

De har fået en lang række henvendelser fra studerende, der har brugt projektet som case i studieprojekter, fra Agenda 21-interesserede og fra andre boligforeninger. Særligt genbrugshylden, hvor beboerne stiller ting, som de ikke længere selv har brug for, og som andre kan få glæde af, har vakt stor opmærksomhed hos andre. I evalueringen af pilotprojek-

tet nævnes det, at nogle beboere har undladt at købe nye ting, fordi de har fået dækket et behov via genbrugshylden.

Som et led i dialogen har de københavnske affaldsgrupper (Indre Nørrebro/KMEK, Islands Brygges Agenda-gruppe, Kongens Enghave, Nordvest kvartercenter, Holmbladsgades kvarterløft og Valby Agenda-gruppe) skabt et netværk, hvor de mødes hver eller hver anden måned. De har bl.a. lavet en fælles indstilling til Københavns Kommune omkring forslaget til kommunens affaldsplan, fortæller Jørgen Martinus.

PROJEKTTITEL:

Grønne job gennem beboerorganiseret affaldssortering, genbrug og kompostering i en hel bydel – Bryggens Genbrugsprojekt
Journalnummer: 0374-0364 og 0374-0992

STØTTEBELØB:

I alt 871.000 kroner fordelt med 500.000 kroner i første omgang og 371.000 kroner i tillægsbevillingen

PROJEKTANSVARLIG/KONTAKTPERSON:

Niels Lyck, projektleder, Agenda 21-gruppen
Bryggens Affaldsprojekt
Leifsgade 7
2300 København S
Tlf. 32 96 97 78

INTERVIEWEDE:

- Niels Lyck, Agendagruppen på Islands Brygge
- Jørgen Martinus, Københavns Miljø- og Energikontor (KMEK)
- Jane Dreyer, Miljøkontrollen i København

LITTERATUR:

- Pjece om "Affaldssortering på Islands Brygge – hvordan? Bryggens Genbrugsprojekt", september 1998
- "Evaluering af Bryggens Genbrugsprojekt", Agendagruppen på Islands Brygge, januar 2000. Tilgængelig på Internettet på adressen www.zenth.dk/genbrug
- Pjecer om "Rent Skrald – Affaldssortering efter Nørrebro-modellen", Københavns Miljø- og Energikontor. Københavns Kommune Miljøkontrollen og Grønne Familier
- "Affaldssortering på Islands Brygge", studenterprojekt DTU af Lotte Fjelsted og Kristian Dagsbæk Raus, Foråret 2001
- Renholdningselskabet af 1898 (R98) hjemmeside www.r98.dk
- Københavns Miljø- og Energikontors hjemmeside www.kmek.dk

NETVÆRKSFUNCTION FOR LOKALE AFFALDSPROJEKTER

Netværket for affaldsprojekter i boligområder skal styrke indsatsen i de igangværende projekter og støtte etablering af nye affaldsprojekter. Gennem netværket skal der ske en erfaringsopsamling og formidling fra de mange affaldsprojekter, ligesom uddannelsen for grønne gårdmænd skal styrkes. Ved en styrkelse af projekterne og udbredelse af erfaringerne forventes det, at indsatsen for affaldssortering og affaldsminimering vil brede sig. Projektet giver beskæftigelse til to fuldtidsmedarbejdere i to år i projektforsløbet. Efterfølgende forventes det, at der skabes flere faste job inden for affaldshåndtering i boligsektoren. De miljømæssige mål er, at affaldsmængderne reduceres og genanvendelse af affald øges samt, at bevidstheden om affaldet vil blive øget.

STYRKELSE AF DE LOKALE AFFALDSPROJEKTER

Den Grønne Jobpulje har givet støtte til etableringen af et netværk for affaldsprojekter i boligområder. Netværket skal bl.a. ses som en styrkelse af den række af projekter med grønne gårdmænd og miljømedarbejdere i boligområder og -foreninger, som jobpuljen har støttet gennem de senere år. En væsentlig erfaring fra en lang række af affaldsprojekter i boligområder rundt om i landet er, at de grønne gårdmænd, miljømedarbejdere eller ildsjæle i boligforeninger, som har været primus motor eller involveret i projekterne, har stået alene med de problemer, der er opstået. Dette til trods for, at en række problemer er fælles for projekterne fx omkring organisering og samarbejde eller reelle muligheder for at etablere og gennemføre affaldssortering og genanvendelse.

Formålet med netværket er at sikre koordinering og formidling af igangværende og kommende affaldsprojekter i boligsektoren. Projektet skal sikre en systematisk erfaringsopsamling og -formidling, som kan danne grundlag for løbende justeringer og udvikling i de enkelte affaldsprojekter, fortæller den projektansvarlige, Søren Bundgaard Poulsen, der er ansat til projektet som affaldskonulent hos Dansk Center for Byøkologi (DCB).

Målet er at etablere en landsdækkende netværksfunktion, der kan støtte grønne gårdmænd og miljømedarbejdere samt andre aktører fx aktive beboere, bestyrelsesmedlemmer, forretningsførere og andre medarbejdere i boligforeninger og boligområder i deres arbejde med øget affaldssortering og affaldsminimering. Dette skal ske gennem personlig og telefonisk rådgivning, erfamøder, temadage, kurser, ekskursioner og andre aktiviteter.

Målet er også at sikre en systematisk erfaringsopsamling, der kan danne grundlag for udvikling af de enkelte projekter, og som kan formidles bredt til boligsektoren og lokale myndigheder med henblik på videre udbredelse af grønne gårdmændsprojekter og andre affaldsreducerende tiltag. I den forbindelse vil der blive oprettet en database, der skal rumme opsamlingen af erfaringerne og bruges som værktøj ved videreformidling. Dokumentationen og erfaringsopsamlingen skal dække såvel de miljømæssige som de sociale og økonomiske resultater. Netværket vil for at opnå en positiv synergieffekt indgå et samarbejde med miljøcertificeringsordningen "Diplomordningen Grønne Boligorganisationer", som er under udvikling og etablering, beretter Søren Nyskov, der som miljøkonsulent hos DCB har været med til at formulere netværksprojektet, og som nu arbejder med netop miljøcertificeringsordningen.

Gennem indsatsen i netværket er intentionen, at det tilstræbes at skabe flere faste job inden for affaldshåndteringen i boligsektoren.

OPSTART OG FORLØB FOR NETVÆRKET

Etableringen af netværket er igangsat i foråret 2001 og har gennem jobpuljen fået støtte til et 2-årigt forløb. Netværket etableres med udgangspunkt i et tæt samarbejde mellem DCB (Dansk Center for Byøkologi), KMEK (Københavns Miljø- og EnergiKontor) samt BL (Boligselskabernes Landsforening). I projektet indgår en ansættelse af en fagmedarbejder i både Øst- og Vestdanmark, hos hhv. KMEK og DCB (Århus). Hos KMEK er stillingen dog delt mellem to medarbejdere.

De første par måneder af projektet er gået med at nå så langt ud som muligt med kontakt til potentielle deltagere i netværket, herunder planlægning af to opstartsmøder hhv. øst og vest for Storebælt, der afholdes medio august. Derudover er nedsat en styregruppe på 6 personer samt en følgegruppe i form af en række løse knyttede kontaktpersoner, som kan støtte netværket i relation til specielle opgaver. Både styregruppen og følgegruppen er sammensat, så de dækker et bredt fagligt kendskab til mange felter af affaldsområdet. Derudover er det tilstræbt, at især følgegruppen har berøring med boligsektorens mange forskellige områder, fx karrébebyggelse i indre byer, almennyttige boligforeninger, økologisk byggeri, parcelhusområdet, bebyggelser i hhv. tæt og tyndt beboede områder. Endvidere er det tilstræbt, at følgegruppen også geografisk dækker Danmark.

Intentionerne er, at netværket skal forankres såvel i et nationalt netværk som i regionale og lokale samarbejder. Det vil ligeledes blive afklaret, om der er behov for at opbygge netværk, der knytter sig til bestemte dele af boligsektoren, fx karrébebyggelser i byen og almennyttige bebyggelser. De faglige medarbejdere har en rolle med at sikre en hensigtsmæssig koordination i og mellem de enkelte projekter i det omfang, der er behov herfor, og det viser sig relevant.

Projektet er opdelt i 4 faser. I første fase, der forløber over et halvt år, indgår foruden etablering og opstart af netværket en foreløbig afklaring af behov for kurser og temamøder hos grønne gårdmænd samt afdækning af kursustilbudene hos eksisterende udbydere.

I anden fase, det andet halvår, er intentionerne at konsolidere det nationale og de lokale og regionale netværk og videreudvikle dem i den grad, som der er behov og mulighed for. I denne fase udarbejdes kurser og temamøder. Udarbejdelsen af kurser vil ske i et tæt samarbejde med eksisterende udbydere og undervisningskapaciteter, ligesom der indgår formidling af kendskabet til eksisterende tilbud samt nye kurser, som måtte være på vej.

I denne fase påbegyndes opbygningen af en database for de enkelte affaldsprojekter og deres aktører. Dokumentation af resultater formidles til boligsektoren, til kommunale myndigheder og til offentligheden gennem pressearbejde.

I tredje fase, det tredje halvår, indgår opsamling af erfaringer fra kurser, så kurserne om nødvendigt kan tilpasses. Det tilstræbes at etablere samarbejdsfora, hvori de lokale netværk, kommunale myndigheder og affaldsselskaber indgår m.h.p. at styrke parternes engagement i regi af Agenda 21-arbejdet. Hensigten er, at disse samarbejdsfora skal bidrage til at nedbryde evt. barrierer i holdninger hos parter og i regulativer samt i den kommunale affaldshåndtering. Som et led i at nedbryde barriererne og skabe dokumentationsredskab vil projektet arbejde for, at alle parter i disse fora bestræber sig på at registrere forholdene og resultaterne i tal, som egner sig for et grønt regnskab.

I tredje fase vil der også blive arbejdet for at samle og udbrede erfaringer med fx fleksjob i forbindelse med affaldssortering og affaldsminimering i boligområder.

I fjerde og sidste fase/halvår skal arbejdes for at skitsere mulighederne for at indarbejde affaldssortering og affaldsminimering i byfornyelsesområder og på parcelhusområdet. Desuden er hensigten, at mulighederne for at udbrede netværket til tyndere bebyggede områder og mindre øer bliver skitseret. Endvidere er intentionen, at projektet tager de indledende skridt til at inddrage udenlandske erfaringer i fortsættelse af netværksfunktionen. Afslutningsvis indgår en afrapportering af projektet.

Efter de fire faser forventer organisationerne bag netværkene, at de kan finansiere en mindre del (op til 25%) af netværksfunktionens fortsættelse gennem kurser for boligsektoren og kommunerne, gennem konsulentudgifter til konkrete affaldsprojekter og gennem foredragsvirksomhed. En eventuel fortsættelse af netværket efter støtteperioden på to år kan muligvis kædes sammen med den tidligere omtalte miljøcertificeringsordning "Diplomordningen Grønne Boligorganisationer".

ET PROJEKT I MEDVIND

Kontakten til de mange affaldsprojekter er skabt gennem forskellige initiativer. Den Grønne Jobpulje har udarbejdet en liste over de projekter, som de selv har støttet. BL har skrevet om projektet i materialer til boligforeningerne. Og fagmedarbejderne på projektet har et forhåndskendskab til en lang række projekter, men derudover har de trukket på egne netværk og kontakter til boligforeninger, grønne guider, Agenda 21-kontaktpersoner m.fl. Det har taget noget længere tid end forventet at finde de relevante projekter og

personer. Det er langt fra altid, at de, som figurerer som kontaktpersoner fx på projekterne støttet af jobpuljen, selv er interesseret i at deltage i netværket. Det kan være personer fra boligselskaber, som i realiteten er langt fra projektet. Det betyder, at vi efterfølgende har skullet finde frem til de grønne gårdmænd, fortæller Søren Poulsen.

Trods tiden og besværet med at komme rigtigt i gang er Søren Poulsen overbevist om, at det bliver et projekt med succes. Der er megen medvind i projektet. BL, som er med i styregruppen, er meget engageret og bakker godt op om projektet. De hjælper med kontakter, og de har lavet en artikel om projektet ud fra den første pressemeddelelse. Tilsvarende har en medarbejder fra Århus Kommune, som sidder i et netværk for kommunale affaldsmedarbejdere, distribueret materiale om netværket. Det har resulteret i flere henvendelser fra kommunale folk, der arbejder med affaldshåndtering. Flere AMU-centre (bl.a. Brovst og Århus) har vist positiv interesse for at samarbejde om at udvikle kurser for grønne gårdmænd. Der har været en positiv tilslutning til at få gode folk med som deltagere i følgegruppen. Og Den Grønne Jobpulje er selv meget engageret i projektet og bakker det godt op, lyder det fra Søren Poulsen.

Der har meldt sig ca. 30 interesserede på hver side af Storebælt, hvilket er en af grundene til, at opstartsmøderne blev delt i to med et i hhv. Øst- og Vestdanmark. I Østdanmark er der en overvægt af ansatte grønne gårdmænd/miljømedarbejdere, mens tilslutningen fra vest rummer alle aktører omkring affaldsprojekterne.

I øst, hvor KMEK er ansvarlig, er netværket med til at udfylde et hul, som længe har eksisteret. KMEK har været med til at opstarte og været involveret i en lang række projekter med affaldssortering i København. Vi har løbende givet gode råd, men har erfaret nødvendigheden af lokal opbakning og et godt netværk, fortæller Jørgen Martinus. Han er den ene af de to fagmedarbejdere fra KMEK, som indgår i projektet.

Vi lægger stor vægt på det uddannelsesmæssige i netværket. Det har hidtil været svært og lidt af et puslespil at sikre uddannelse og efteruddannelse af "grønne gårdmænd". Det skyldes flere forhold, dels at der har været for lille efterspørgsel til, at fx AMU-centrene rigtigt har prioriteret opgaven, dels at det har været svært at skaffe lærerkræfter til de relevante kurser. Med netværket bliver det muligt at øge efterspørgslen og synliggøre behovet samtidig med, at vi kan indgå i et samarbejde om at opbygge de nødvendige kurser, lyder det fra Jørgen Martinus.

Hvis informationen om indsatsen og resultaterne spredtes til alle aktører, der på forskellige vis er eller kan være involveret i affaldssorteringen i boligsektoren og kommunerne, vil det gøre det lettere for affaldssorteringen i fremtiden. Miljømæssigt er hensigten, at affaldsmængderne skal reduceres, og mere af affaldet skal genanvendes. En sideeffekt skulle gerne være, at bevidstheden om affald og forbrug generelt øges. Så kan vi jo altid håbe, at det også påvirker, hvad det er, folk køber, der senere ender som affald, afslutter Søren Poulsen.

PROJEKTITTEL:

Netværksfunktion for affaldsprojekter
Journalnummer: 0374-1440

STØTTEBELØB:

2.237.500 kroner

PROJEKTANSVARLIG/KONTAKTPERSON:

Søren Bundgaard Poulsen
Dansk Center for Byøkologi
Jægergårdsgade 97
Postboks 5095
8100 Århus C.
Tlf. 89 40 58 80

INTERVIEWEDE

- Søren Nyskov, miljøkonsulent, Dansk Center for Byøkologi
- Søren Bundgaard Poulsen, affaldskonsulent, Dansk Center for Byøkologi
- Jørgen Martinus, fagmedarbejder Københavns Miljø- og Energikontor (KMEK)

LITTERATUR:

- Hjemmeside for Dansk Center for Byøkologi, www.dcue.dk
- Københavns Miljø- og Energikontors hjemmeside www.kmek.dk

AFFALDSKONSULENT I KLINTHOLM

Affaldskonsulenten i Klintholm har de sidste 2-3 år besøgt flere hundrede virksomheder og hjulpet dem til en bedre affaldssortering. Det betyder en mere miljørigtig affaldssortering samtidig med, at virksomhederne kan spare penge. Ordningen er fortsat ud over støtteperioden, selv om den økonomisk i princippet er en dårlig forretning for Klintholm.

MERE GENANVENDELSE OG MINDRE AFFALD

Gennem rådgivning og informationskampagner er formålet at få især de små og mellemstore virksomheder til at sortere deres affald, så mere affald kan genanvendes, og der bliver mindre affald til forbrænding og deponering, fortæller direktør Jørgen Henrik Bjerge Jørgensen.

Ideen til projektet er opstået, fordi affaldsmængderne til forbrænding steg voldsomt som følge af, at det blev forbudt at deponere brændbart affald. Affaldskapaciteten var for lille rundt om i landet til at dække det stigende behov. Samtidig var der naturligvis et ønske om i højere grad at få styret affaldsmængderne til de mest miljørigtige behandlingsformer efter den generelle prioritering: Genanvendelse, forbrænding og deponering.

Tanken bag projektet er også, at der opbygges et kendskab til virksomhedernes affaldsproduktion, som kan udnyttes til at minimere affaldsmængderne gennem renere teknologi. Dette kan ske ved, at virksomhederne fokuserer på værdien og omkostningerne ved "affaldsproduktionen" fx gennem grønne regnskaber. Det lå derfor også i projektet, at affaldskonsulenten skulle kunne medvirke til at udarbejde grønne regnskaber for virksomheder, specielt for den del, der omhandler affaldsproduktion/-bortskaffelse, fortæller direktøren.

Vi kan se, at projektet har haft en gunstig effekt, fordi vi får mindre affald til deponering her på Klintholm, lyder det fra Jørgen Henrik Bjerge Jørgensen. Rent faktisk er det en dårlig forretning for os, men det opvejes af de plusser, som der samfundsmæssigt er af indsatsen. Generelt tilstræbes ikke et større overskud i affaldsselskabet end til konsolide-

ring, da selskabet er et nonprofit selskab, og aktiviteterne derfor skal hvile i sig selv.

SAMARBEJDE MELLEM DE SMÅ KOMMUNER

Klintholm I/S er et fælleskommunalt affaldsselskab i samarbejde mellem Gudme, Langeskov, Nyborg, Ryslinge, Svendborg, Ullerslev og Ørbæk Kommuner. Formålet med selskabet er at etablere og drive affaldsbehandlingsanlæg og andre aktiviteter inden for affaldsbehandling. Hovedaktiviteten på Klintholm er deponering af affald, derudover består aktiviteterne i kompostering af have-/parkaffald og grønt affald fra husholdninger, jordrensning af lettere olieforurenede jord, deponering af tungmetalbelastet affald og jord, genbrug af bygge og anlægsaffald, oplagring af forbrændingseget affald, kompostering af spildevandsslam samt en affaldskonsulentordning.

Selskabet blev dannet i januar 1990 som en videreførelse af den tidligere fælleskommunale losseplads, hvis fællesskab bestod af de nuværende interessentkommuner minus Svendborg, der først er kommet med i fællesskabet i 1992.

Klintholm I/S har fået 400.000 kr. i støtte til opstart af en affaldskonsulentordning for virksomhederne i Klintholm kommunerne, der dækker tilskud til lønudgifter til en medarbejder i to år samt til markedsføringsindsats.

Projektet med en affaldskonsulent blev igangsat for de 5 mindre kommuner og Nyborg Kommune. De små kommuner har generelt problemer med at følge med i udviklingen omkring nye love og regler på affaldsområdet. Ligesom den manglede kapacitet til at informere virksomhederne. Affaldskonsulenten løs-

er opgaven kommunevis i samarbejde med miljøtilsynet i kommunerne og affaldsbehandlingsstederne: Klintholm I/S står for deponering, Svendborg Forbrænding og Fynsværket står for affaldsforbrænding, Renofyns I/S og Midtfyns Genbrugscen-ter står for en del af genbruget og Modtagestation Fyn I/S for farligt affald.

JOBET SOM AFFALDSKONSULENT

Hanne Klit, der i 1999 blev ansat som affaldskonsulent og projektleder hos Klintholm I/S, fortæller, at hun siden 1980'erne har arbejdet med affaldssortering. Jeg er egentlig uddannet hospitalslaborant, men jeg blev involveret i affaldshåndteringen på sygehuset. Siden har jeg haft forskellige projektstillinger i bl.a. Odense og Svendborg Kommuner, hvor jeg arbejdede med affaldsplanlægning, affaldssortering og genbrug.

En stor del af tiden gik i starten med planlægning, herefter lavede jeg informationsmaterialer og tog på besøg hos virksomhederne, beretter Hanne Klit. I opstarten og planlægningen tog jeg rundt til alle kommuner og besøgte et vist antal virksomheder. Hensigten var at blive kendt i alle kommunerne. Der blev lavet en introduktionsfolder og en affaldshåndbog til hjælp for virksomhederne. Det tog 6-9 måneder at udarbejde affaldshåndbogen sideløbende med det øvrige arbejde.

Derefter gik jeg i gang med en systematisk gennemgang af virksomhederne i en kommune ad gangen. Der er taget hensyn til individuelle ønsker i forhold til kommunerne, og der sker løbende en afvejning af, at alle kommuner får nogenlunde den samme indsats.

Fra starten var mine arbejdsopgaver naturligt koncentreret om rollen som affaldskonsulent over for virksomhederne, men nu indgår jeg også i andre opgaver. Det er en fordel at arbejde et lille sted, fordi man får lov til at være med i mange forskellige ting. Det gør jobbet afvekslende og sjovt. Her på Klintholm supplerer vi hinanden. Jeg modtager og vejer affald, hvis der mangler folk i de funktioner. Men jeg har fx også deltaget i affaldsplanlægning i kommunerne, der er afsluttet i januar i år, hvor alle kommunerne har fået godkendt deres nye affaldsplaner. Jeg har et spændende arbejde, som man aldrig bliver træt af, lyder det fra Hanne Klit.

Fra i år er Kerteminde Kommune også kommet med i affaldskonsulentordningen. De har hidtil selv stået for al affaldsplanlægning og deres affaldsordninger, men de kan se, at der er stordriftsfordele. Kerteminde Kommune er ikke med i lossepladssamarbejdet, men de er med i komposteringsordningen hos Klintholm med det grønne affald fra husholdningerne.

Fra 1. april i år er der kommet en medhjælper til konsulentordning på deltid, da jeg slet ikke selv kan nå at lave alle virksomhedsbesøgene. Han plejede primært at passe vægten, men nu kommer der mindre affald her, fortæller Hanne Klit.

BESØGENE PÅ VIRKSOMHEDERNE

Forud for besøgene er der lagt en plan, som enten er en afgrænsning af et mindre geografisk område eller en brancheopdeling af virksomhederne. Jeg sender en skrivelse til virksomhederne med pjecen, der orienterer om mit forestående besøg og formålet. Efter 1-2 uger tager jeg telefonisk kontakt til virksomhederne og aftaler et tidspunkt for besøg.

Under besøgene tilstræbes det at tale med den ansvarlige for affaldssorteringen, som kan være ledelsen. Under besøgene forsøger jeg at give virksomhederne et bud på, hvad de kan gøre af indsats. Virksomhederne bliver præsenteret for internetudgaven af affaldshåndbogen, hvor de selv kan søge oplysninger. Efter besøget fremsender jeg en rapport til virksomheden, som også sendes til kommunen, beretter Hanne Klit.

Virksomhedernes modtagelse har været positiv. Nogle virksomheder henvender sig selv, og de bliver opprioriteret, så de får besøg hurtigst muligt. Virksomhederne har ofte ikke selv sorteret affaldet, men så kan jeg hjælpe dem i gang. Jeg vurderer, hvilken type virksomhed det er i forhold til affaldssammensætningen, og hvordan de fysiske rammer er i forhold til sortering. Herefter lægges der et koncept for affaldssorteringen ud fra virksomhedens formåen. Det betyder, at sorteringen evt. sker i etaper, hvor der laves en plan for gennemførelse. Med de små virksomheder når jeg måske 4-6 virksomhedsbesøg pr. dag, mens jeg ved de store virksomheder kun når 2 besøg om dagen, fortæller Hanne Klit.

Det er vigtigt at se det som et servicetilbud til virksomhederne. I mit job som affaldskonsulent skal jeg vejlede virksomhederne i bedre affaldshåndtering. Det har været en fordel, at jeg er ansat i et affaldsselskab frem for i en kommune, fordi kommunerne også har tilsynspligten over for virksomhederne, fortæller Hanne Klit. Jeg kommer fx aldrig uanmeldt. Hvis jeg observerer noget, som ikke er lovligt eller hensigtsmæssigt, så gør jeg virksomhederne opmærksom på det, og jeg fortæller også, at der bliver givet besked til tilsynsmyndigheden, som kan følge op på sagen. Hvorvidt tilsynsmyndigheden følger op, ja det er op til dem selv, er udmeldingen fra Hanne Klit.

Indsatsen har været koncentreret om de 4 små kommuner (Gudme, Langeskov, Ryslinge og Ullerslev), men nu også Kerteminde, for at få dem op på samme niveau som Nyborg og Ørbæk Kommuner med hensyn til registrering og besøg. I Nyborg og Ørbæk Kommuner har virksomhederne tidligere fået besøg af en medarbejder fra affaldsselskabet Renofyn.

Virksomhederne er udvalgt, så alle med mere end en ansat er kontaktet, heraf har ca. 80% fået besøg. De virksomheder, som ikke får besøg, kan fx være servicevirksomheder, som reelt ikke har noget affald, eller det kan være virksomheder, som i telefonen tilkendegiver, at de selv har helt styr på håndteringen af affaldet, og det vurderes, at de ikke har behov for besøg. I de 4 små kommuner er der primært små virksomheder. Det er kun i Langeskov, at der er lidt større industri. Der er omkring 1.000-1.100 virksomheder i de 4 kommuner, hertil kommer ca. 400 i Kerteminde, som er kommet med i affaldskonsulentordningen i år.

Der har det sidste år været iværksat specielle kampanjer målrettet bestemte virksomhedstyper. Der har fx været en forsøgsordning med indsamling af landbrugsfolie til genanvendelse over for landmændene i Klintholm kommunerne. Over for bl.a. tømrere, tømmerhandlere, byggemarkeder og nedbrydningsforretninger er iværksat initiativer for at undgå vakuum/trykimpregneret træ til affaldsforbrænding, da det giver problemer med genanvendelse af slaggen. Tilsvarende er der sendt brev til samtlige VVS- og elinstallatører, produkt- og nedbrydningsforretninger samt forhandlere og reparatører af elektriske og elektroniske produkter om at undgå kobber og PVC i det brændbare affald, da det også giver problemer med genanvendelse af slaggen fra affaldsforbrænding.

DET BLIVER BILLIGERE FOR VIRKSOMHEDERNE

For virksomhederne er der god motivation for at bruge ordningen, da de kan spare penge ved en bedre affaldssortering. De høje affaldsafgifter og priser til deponering og affaldsforbrænding betyder, at der er god økonomi i at minimere affaldsmængderne og genanvende så meget affald som muligt.

Svendborg Brakes er et firma, der udvikler og fremstiller bremser til anvendelse i industrien (fx vindmøller, kraner, transport m.v.). Vi har haft besøg af affaldskonsulenten, og det har betydet, at vi nu sparer en del penge særligt på pap og papirfraktionerne. Tidligere havde vi ingen sortering af papir og pap. Det røg med det øvrige brandbare til affaldsforbrænding. Nu sparer vi både transporten og afgiften til forbrændingen. Vi har ikke gjort det op i kroner, men det er væsentligt billigere, da det er meget lidt, vi betaler i leje af containere og tømning til genbrug, fortæller Ole Ditmarsen, der er lagerchef hos Svendborg Brakes.

Ole Ditmarsen kommer fra en større virksomhed, hvor der var en udbygget affaldssortering. Han har været ansat hos Svendborg Brakes siden 1. januar 2000. Han fortæller, at virksomheden havde første besøg af affaldskonsulenten kort tid efter hans ansættelse. Vi var gået i gang med planerne for affaldssortering, men konsulenten gav nogle gode råd, og det var et godt skub til at få tingene på plads. Vi er glade for affaldskonsulenten, og vi mener, det er en ordning, der bør fortsætte og gerne udbygges. Vi blev fx introduceret til den lille ordning for farligt affald, hvor vi fx nu afleverer tomme spraydåser, brugte lysstofrør og batterier. Tidligere blev disse fraktioner smidt i det brandbare affald, da det var for besværligt at deklarere og aflevere sammen med snavset

vaskevand og spildolie til Kommunekemi. For os er det både nemmere og billigere med denne ordning. Hvis denne ordning blev udvidet til indsamling hver 3. måned frem for hvert halve år, ville flere sikkert benytte ordningen, og så er det mere overskueligt også med opbevaringen. Tilsvarende kan man også udbygge sorteringen af metal. Vi har fået gang i genbruget af metal, men der kan godt ske en yderligere udbygning også på dette område, lyder det fra Ole Ditmarsen.

For Klintholm betyder det, at de modtager mindre affald nu end tidligere. Mængden af blandet affald til deponering er i 2000 faldet til 12.112 tons fra 18.711 tons i 1999. Det er et fald på 35%. En væsentlig begrundelse for dette skal ses i affaldskonsulentordningen, idet det væsentlige fald er sket på tilførsel af erhvervsaffald. Faldet er positivt, da vi kan se, at det nytter noget at gøre en indsats. Det betyder også, at vi forlænger levetiden for lossepladsen, hvilket alt andet lige er et kæmpe plus, da det er meget svært at finde nye egnede lossepladsarealer, lyder det fra direktør Jørgen Henrik Bjerge Jørgensen.

Erhvervsaffaldskonsulentordningen er fortsat ud over støtteperioden, og den er som tidligere nævnt blevet udvidet med en medarbejder på halvtid. Finansieringen i år sker på baggrund af en aftale mellem kommunerne og Klintholm delvis via afgift på deponering og delvis via kommunens generelle renovationsafgift. Der er endnu ikke taget endelig stilling til, hvordan finansieringen skal være fremover, men i løbet af i år vil der blive indgået en længerevarende aftale, så det falder på plads. Finansieringen af affaldskonsulentordningen kan ske via øget afgifter på affald til forbrænding og deponering eller en egentlig virksomhedsopkrævning via ejendomsskatten.

PROJEKTTITEL:

Affaldskonsulentordning for virksomheder i Klintholm kommunerne
Journalnummer: 0374-0703

STØTTEBELØB:

400.000 kroner

PROJEKTANSVARLIG/KONTAKTPERSON:

Affaldskonsulent Hanne Klit,
Klintholm I/S
Klintholmvej 50, 5874 Hesselager
Tlf. 62 25 30 86

INTERVIEWEDE:

- Hanne Klit, affaldskonsulent, projektleder, Klintholm I/S
- Jørgen Henrik Bjerge Jørgensen, direktør, Klintholm I/S
- Ole Ditmarsen, lagerchef Svendborg Brakes

LITTERATUR:

- Affaldshåndbogen, Information om erhvervsaffald, Klintholm I/S
- Erhvervsaffald, pjec til virksomhederne, Klintholm I/S
- Grønt regnskab for 2000, Klintholm I/S
- Beretning og regnskab for 1999, Klintholm I/S hjemmeside, www.klintholm-is.dk

FORØGET GENBRUG HOS VEGA

Genbruget øges, hvorved man kan reducere lidt i affaldsmængderne til forbrænding. Det er nogle af de synlige resultater af indsatsen for at fremme det direkte genbrug hos VEGA. Der er etableret et værksted og to salgssteder for istandsatte genanvendelige ting. Effekterne indsamles fra genbrugspladser, stor-skraldsordninger og ved direkte afhentninger hos borgere, institutioner og virksomheder. Initiativet har af to omgange fået støtte fra jobpuljen til at komme i gang, men målet er, at det efter 2002 skal være selv-bærende.

DIREKTE GENBRUG

Direkte Genbrug er et samarbejdsprojekt mellem VEGA, Albertslund Agenda 21-center og Høje Taastrup Miljø- og Energikontor. VEGA er Vestegnens Genanvendelses- og Affaldssamarbejde I/S. Interessenterne bag samarbejdet er Albertslund, Høje Taastrup og Vallensbæk Kommuner. Oprindeligt var Center for Bæredygtig Udvikling (CIBU) med i ansøgningen, men de trak sig ud af projektet, fordi jobpuljen gav en mindre støtte end ansøgt. Det betød, at Albertslund Agenda Center gik ind som tredje part i projektet.

Tanken bag projektet "Direkte Genbrug" er, at mængden af affald skal reduceres ved at øge genbruget af brugte ting. Der tages udgangspunkt i tre niveauer for direkte genbrug.

Genbrug tæt på. Ting skal genbruges så tæt på borgerne som muligt. Andre i familien kan måske bruge det tøj, som børnene er vokset fra. Naboerne skal tilbydes den hækkesaks, der blev tilovers, da man købte en eldreven osv. Men der vil være ting, der ikke kan genbruges i det nære. Derfor er der for en række bebyggelser etableret genbrugsstationer, hvor man kan aflevere brugte ting, som så kan afhentes af andre. En stor del af affaldet kan på den måde cirkulere lokalt og når ikke uden for bebyggelsens rammer.

Genbrug i lokalsamfundet. Der vil stadig være en række genbrugelige ting, som ikke finder anvendelse tæt på beboerne. Det ses bl.a. af de store mængder, der havner hos VEGA. Jo flere ting, som det lykkes at genbruge, jo mindre bliver affaldsmængderne til forbrænding og på lossepladsen. For at øge genbruget i lokalsamfundet er ideen at sikre en skånsom indsamling og sikre afsætning ved at etablere et salgssted i lokalområdet og via formidling til fx uddannelsessteder, boligafdelinger, kolonihaver eller gennem elektronisk affaldsbørs.

Genbrug i kraft af netværk. Skønt man i lokalsamfundet kan genanvende en række ting, vil der være effekter, der er så specielle, at man er nødt til at trække på et bredere netværk for at sikre afsætning og anvendelse. Der etableres et regionalt netværk, så der er kanaler til afsætning af et større parti vinduesglas, et større parti brugt værkstøj og lignende. I netværket indgår bl.a. tømmerhandler med speciale i genbrug og renoveringsfirmaer.

RIMELIG AFSÆTNING AF GENBRUGELIGE TING

Direkte genbrugelige effekter frasorteres affaldet fra 85.000 borgere og 5.000 virksomheder i VEGAs opland. Projektet har siden 1. april 1999 haft ansat en fuldtidsmedarbejder. Der er i 1999 fraserteret 41 tons direkte genbrugelige effekter, som har givet en indtægt på 65.000 kroner. Dette tal skal imidlertid ses i lyset af, at der har været store problemer med at finde egnede lokaler. Alene i en periode på 5 uger, hvor de kunne indrette en nedlagt servicestation centralt placeret i Taastrup som salgssted, lykkedes det at skåne affaldsforbrændingen for 25 tons affald til en værdi af 40.000 kroner.

I de perioder, hvor projektet har været uden lokaler til salg, er varerne opmagasineret på VEGAs lager på Gadagervej i Albertslund, hvorfra antikvitetshandlere, kræmmere og andre er blevet tilbudt at kunne købe varerne med videresalg for øje. Dette gav kun et yderst begrænset udbytte med en indtægt på 2.000 kroner og en affaldsbesparelse på 3 tons. Det bestyrkede opfattelsen af, at det bedste virkemiddel er den direkte handel med borgerne. Ved den direkte handel, risikerer vi i mindre grad, at opkøbere går med de gode varer til en alt for lav pris. Meningen er naturligvis, at varerne skal sælges for en billig pris, men når der er rigtig gode effekter, er der også hensigten, at salget skal medvirke til at finansie-

re indsatsen, fortæller Per Skaarup. Per Skaarup er ansat hos VEGA som projektkoordinator.

I december 1999 fik projektet mulighed for at etablere sig i en nedlagt bodega på Tåstrupgårdsvej i Høje Taastrup. Til trods for, at placeringen ikke er helt central, lokalene er lidt trange, og tilkørselsforholdene ikke optimale, er det lykkedes i første kvartal af 2000 at opnå en daglig omsætning på 838 kroner, hvilket var lidt mindre end budgetteret (1.000 kroner). Det spiller ind på omsætningen, at kvarteret har et dårligt ry, hvilket afholder en stor gruppe borgere fra at komme her. Aftaler om brug af lokaler bliver indgået for et år ad gangen, hvorfor Direkte Genbrug har en meget billig husleje. Det betyder, at de p.t. er sikret lokalene til udgangen af 2001.

Direkte Genbrug har desuden deltaet med mobil forretning ved forskellige lejligheder fx ved den årlige kompostdag på VEGA, ved markedsdag på Høje Taastrup Torv og ved Albertslund Bydelslege. Senest var Direkte Genbrug med ved Miljøfestivalen i København i juni 2001.

Opgjort i mængder har VEGA gennem direkte genbrug og salg opnået en reduktion på i alt 41 tons i 1999 og 52 tons i 2000, affald der er udtaget fra den almindelige affaldsbehandling.

Indtægterne fra salget fra butikken på Tåstrupgårdsvej udgjorde i 2000 141.000 kroner, mens det i første halvår af 2001 kun udgjorde 38.000 kroner. Hertil kommer salget fra genbrugsbutikken på Gadagervej, som blev åbnet pr. 23.4.2001. Her var salget i april, maj og juni på 45.000. Henrik Dalsgaard, der er afdelingschef for planlægning og kundeservice hos VEGA, ser faldet i butikken på Tåstrupgårdsvej som et resultat af en reduceret åbningstid på Tåstrupgårdsvej og åbningen af den nye butik i Albertslund.

NY BUTIK OG VÆRKSTED

Som opfølgning på projektet "Direkte Genbrug" har de tre organisationer fortsat samarbejdet i et nyt projekt støttet af Den Grønne Jobpulje med henblik på at stabilisere affaldsmængderne. Dette skal opnås gennem initiativer med information og holdningsbearbejdning med henblik på bevidstgørelse om forbrug og konsekvenserne af borgernes egne valg og egne muligheder. Derudover skal det ske gennem øget frasortering af større genbrugelige effekter og istandsættelse af disse til videre salg.

I april 2001 blev der åbnet et stort værksted og en genbrugsbutik på Gadagervej i Albertslund. Værkstedet og de nye butiksfaciliteter ligger i umiddelbar forbindelse med Albertslund Kommunes Genbrugsstation på Gadagervej. Det betyder, at vi nu har fået gode betingelser for medarbejderne til at sætte de ting, som vi modtager, i stand og præsentere dem for køberne. Der er plads til både cykelreparationer, malerarbejde, istandsættelse af computere m.m. Og der er god plads til fx have-møbler, surfbræt og døre til videre salg til Genbyg. Vi er et godt alternativ til "Den Blå Avis", fortæller projektleder Per Skaarup.

VEGA har endvidere indrettet en erhvervs-genbrugsplads på Lervangen 1. Her kan mindre virksomheder og erhvervsdrivende aflevere mindre læs affald efter samme princip som private borgere på genbrugsstationer, hvor affaldet skal sorteres i forskellige fraktioner. De forskellige fraktioner vejes ind hver for sig, og dermed bliver prisen lavere, end hvis affaldet afleveres sammenblandet. Ved at genanvende dele af affaldet spares statsafgifter, der ellers ville være alt efter, hvilken affaldsbehandling affaldet skal gennemgå. Det

betaler sig for virksomhederne at sortere affaldet – ikke bare miljømæssigt, men også økonomisk.

Der er lavet en pjece, som fortæller om ideerne, samarbejdet og hvad man skal gøre, hvis man har ting, som andre kan bruge. Der er løbende artikler om projektet i VEGAvisen, som omdeles til alle husstande i Albertslund, Høje-Taastrup og Valensbæk Kommuner.

MANGE GODE INITIATIVER

VEGA har en god og overskuelig hjemmeside, hvor man kan læse om deres mange initiativer. På hjemmesiden www.vega-affald.dk kan man også læse om VEGAs mange aktiviteter, herunder Direkte Genbrug, der også har sin egen hjemmeside www.direkte-genbrug.dk. På VEGAs hjemmeside kan man også finde en reparationsguide, der er lavet i et samarbejde mellem VEGA, Albertslund Agenda 21-Center og Høje Taastrup Miljø- og Energikontor. I reparationsguiden kan man finde oplysninger om, hvor forskellige ting kan repareres. Ideen er, at hvis ting vedligeholdes og repareres, sparer man indkøb af nyt og undgår affald. I guiden kan man finde værksteder til reparation af cykler, edb-udstyr, el-artikler, fotoudstyr, hårde hvidevarer, møbelpolstring, plæneklippere, radio, tv og video, sko, støvsugere, symaskiner, tøj og gardiner, ure og værktøj.

Hertil kommer, at VEGA har en besøgs- og undervisningsmedarbejder, der tager sig af de omkring 1.500 besøgende, der årligt kommer på VEGA. Disse kommer fortrinsvis fra lokale skoler og institutioner, men også fra foreninger, seminarer og universiteter. Omkring 2/3 af de besøgende er børn, men VEGA tager imod besøg fra alle aldersgrupper.

Besøgs- og undervisningsmedarbejderen arbejder med undervisningsmaterialer og desuden med særlige aktiviteter fx arrangementer med dukketeater for børn, indsamling af skrammellegetøj og fokus på genbrug af papir med mulighed for fremstilling af eget hjemmelavet papir. Det er utroligt vigtigt som opbakning til at ændre folks holdninger og vaner omkring affald. Gennem arbejdet med især børnene påvirker vi også forældrene og de øvrige voksne omkring børnene til at tænke på, at ting, som de ikke selv har brug for, ikke nødvendigvis er affald, men kan være en ressource, som andre kan have glæde af, lyder det optimistisk fra Per Skaarup.

VEGA SOM ANSVARLIG ARBEJDSPLADS

VEGA blev i 2000 ISO 14001-certificeret, ligesom de har tiltrådt Reno-Sams Miljøcharter 2000. De udarbejder grønt regnskab og gør i det hele taget meget for at markere en ansvarlig og bæredygtig indstilling til deres virksomhedsdrift. Således har de formuleret både en miljøpolitik og en indkøbspolitik.

Af VEGAs miljøpolitik fremgår, at "VEGA betragter både det ydre miljø og arbejdsmiljøet som vigtige indsatsområder. Derfor vil VEGA løbende arbejde på at forbedre arbejdsmiljøet og reducere påvirkningen af det ydre miljø inden for alle de aktiviteter, hvor VEGA har indflydelse. VEGA vil arbejde for en mere miljøvenlig affaldshåndtering med vægt på at mindske ressourceforbruget og udledningen fra såvel indsamlingen som behandlingen af affald. VEGA vil arbejde for et bedre arbejdsmiljø med vægt på sikkerhed og på at mindske arbejdssituationer, der kan påvirke medarbejdernes velbefindende fysisk og psykisk.

Dette skal ske ved at indføre og vedligeholde et miljøledelsessystem, som skal sikre, at:

1. VEGA overholder alle relevante love og regler på miljø- og arbejdsmiljøområdet
2. VEGA er på forkant med udviklingen
3. VEGA udvælger og påvirker leverandører for at forbedre egen og andres indsats
4. VEGAs medarbejdere har en høj bevidsthed om miljø og arbejdsmiljø og handler i overensstemmelse hermed
5. VEGA løbende forbedrer arbejdsmiljøet og nedsætter påvirkningen af det ydre miljø
6. VEGA opfattes som en miljørigtig virksomhed af omverdenen
7. VEGA er med til at påvirke holdningen til miljø og affald

For hvert af de 7 nævnte områder udarbejder VEGA løbende målsætninger, der overordnet beskriver, hvordan miljøpolitikken søges efterlevet. På baggrund af miljøpolitikken, målsætningerne og en løbende kortlægning af VEGAs miljø- og arbejdsmiljøforhold opstilles mål med tilhørende handlingsplaner.”

Men det er ikke kun omkring miljø og arbejdsmiljø, at VEGA gør en indsats for at være en samfundsmæssig ansvarlig og bæredygtig arbejdsplads. De to projekter har således også været et vigtigt element i VEGAs jobtræningsarbejde. Jobtræningen omfatter en aftale om 15-20 personer i jobtræning fra Høje Taastrup og Albertslund Kommuner. Per Skaarup er leder af afdelingen for særlige projekter, og han har ansvaret både for projekterne om “Direkte Genbrug” og jobtræningen. De er 4 personer i afdelingen. Per Skaarup er startet som led i opstart af projektet “Direkte Genbrug” for ca. 3 år siden. Der er mange muligheder for forskellige

arbejdsfunktioner i jobtræning på VEGA. Genbrugspladserne og værkstedet til reparation af de genanvendelige ting passer godt som jobtræningspladser. Der er fleksible krav til produktionen. Det er som regel ikke helt afgørende, om tingene nås til et bestemt tidspunkt. Det er et vigtigt aspekt, når personer sædvanligvis uden en struktureret hverdag skal tilpasses en arbejdsplads. I andre funktioner er det afgørende for kollegerne og for driften, at man kan regne med, at folk møder op til tiden hver dag. Vi sørger for kompetenceudvikling af personer i jobtræning fx ved, at de får mulighed for at få et kørekort. Vi hjælper også med at finde praktikpladser også uden for VEGA, lyder det fra Per Skaarup.

Med butikken og værkstedet er der p.t. 4 fastansatte tilknyttet “Direkte Genbrug” samt i det daglige 5 personer, der er i jobtræning. Butikken på Tåstrupgårdsvej er i princippet resultatet af det største projekt, som jobpuljen støttede, og den er fra i år stort set selvkørende med to åbningsdage om ugen. Værkstedet og butikken på Gadagervej er det foreløbige resultat af det andet projekt, som er støttet af jobpuljen til udgangen af 2002.

PROJEKTTITEL:

Direkte Genbrug og samarbejde mellem affaldsselskab og græsrodde om genbrug af affald

Journalnummer: 0374-0716 og 0374-1145

STØTTEBELØB:

I alt 925.000 kroner fordelt med 525.000 kroner i første omgang og 400.000 kroner i tillægsbevilling

PROJEKTANSVARLIG/KONTAKTPERSON:

Projektkoordinator Per Skaarup
VEGA
Lervangen 1-3
2630 Taastrup
Tlf. 43 50 00 00

INTERVIEWEDE:

- Per Skaarup, projektkoordinator, VEGA
- Henrik Dalsgaard, afdelingschef for planlægning og kundeservice, VEGA

LITTERATUR:

- VEGAs hjemmeside www.vega-affald.dk
- Direkte Genbrugs hjemmeside www.direkte-genbrug.dk
- Albertslund Agenda Centers hjemmeside www.agendacenter.dk
- Høje Taastrup Miljø- og Energicenters hjemmeside www.sek.dk/mec
- VEGA Grønt Regnskab 2000

Udgiver:

Den Grønne Jobpulje
c/o Miljø- og Energiministeriet, Miljøstyrelsen
Strandgade 29, 1401 København K
Telefon 32 66 01 00, telefax 32 66 03 20
www.mst.dk/gronjob

Udgivelsesår: 2001**Titel:** Grønne job i lokale affalds- og genbrugs løsninger**Udførende institution:**

CASA (Center for Alternativ Samfundsanalyse), ved Lis Husmer og Mette Lise Jensen

Resumé:

Den Grønne Jobpulje støtter projekter, der fremmer grøn beskæftigelse ved at skabe nye arbejdspladser inden for miljøområdet. I perioden 1997 til 2000 var der afsat i alt 300 mio. kr. til puljen. Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA) forestår evalueringen af puljen. Dette hæfte indgår i en række af 7 hæfter, der beskriver forskellige typer af projekter, der har fået støtte fra Den Grønne Jobpulje. De 7 temahæfter er:

- Grønne job i lokale affalds- og genbrugs løsninger
- Bæredygtigt byggeri og grønne job
- Grønne job fremmer udvikling af bæredygtig turisme
- Regionale miljønetværk og grønne job
- Innovative virksomheder med grønne job
- Sociale aspekter i grønne job
- Økologiske fødevarer giver grønne job.

Emneord:

Grønne job, grøn beskæftigelse, evaluering, affald og genbrug, grønne gårdmænd.

Redaktionens afslutning:

November 2001

Sideantal: 40**Format:** A4**Oplag:** 800**ISBN:** 87-7944-948-4**Layout:** Lars Møller Nielsen**Tryk:** Richard Larsen Grafisk A/S**Papir:** G-print Matt**Kan fås i:**

Miljøbutikken,
Læderstræde 1-3 1201 København K
Telefon: 33 95 40 00, telefax 33 92 76 90
e-post: butik@mem.dk

Må citeres med kildeangivelse

Denne tryksag er Svanemærket

